

گردشگری کرمان فصلنامه

کمیسیون گردشگری و حمل و نقل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

سال دوم / شماره شش / پاییز ۱۳۹۳ / ۲۰ صفحه

Number 6 / 20 pages

برج کاروانسرای چهل پایه (راه قدیم کرمان، مشهد)

- ۲ دورنمای اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۵، روند گردشگری تا سال ۲۰۳۰ میلادی
- ۲ چشم‌بادامی‌ها
- ۳ مقدمه‌ای بر توسعه سیستمی کسب‌وکار گردشگری استان کرمان
- ۴ جیرفت؛ مهد تمدن شرق
- ۶ ژئوپارک راگه رفسنجان
- ۸ اخبار برگزیده
- ۱۰ کویرنوردان قدیم
- ۱۶ کویر، بیابان، صحرا و یا دشت
- ۱۸ سفری به سرزمین شش سویه

سخن مدیر مسئول

سید محمد ابراهیم علوی

مدیر مسئول، رئیس کمیسیون گردشگری و حمل و نقل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان
و نایب‌رئیس کمیسیون گردشگری و خدمات اتاق ایران

« دورنمای اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۵ ، روند گردشگری تا سال ۲۰۳۰ میلادی »

با توجه به کاهش شدید قیمت نفت و کاهش رشد اقتصادی و افزایش نرخ بیکاری در بخش‌های صنعت، معدن، خودرو سازی و ساختمان در کشورها، روند رشد گردشگری که به تدریج به عنوان یکی از صنایع پیشرو در سالهای اخیر جای پای خود را در اقتصاد جهانی باز کرده است و در همه کشورها به عنوان چشم انداز آتی رشد و توسعه برای افزایش تولید ناخالص داخلی و افزایش اشتغال در حال برنامه‌ریزی است و به همین دلیل رقابت شدیدی در سطح بین‌المللی در ایجاد زیرساخت‌ها، سرمایه‌گذاری، تبلیغ و اطلاع‌رسانی گسترده از طریق اینترنت، شبکه‌های اجتماعی، سایت‌ها، شبکه‌های تلویزیونی و ماهواره‌ای، شرکت فعال در نمایشگاه‌های بین‌المللی گردشگری ایجاد شده است. همه آمارها و اطلاعات منتشر شده توسط کشورها و سازمان جهانی گردشگری (WTO) بیانگر سرعت رشد بالاتر این صنعت نسبت به پیش‌بینی‌های گذشته است و گردشگری مورد نیاز و تقاضای مردم همه کشورها شده است. لذا با توجه به رفتار و تقاضاهای مردم، مدل‌های گردشگری در دنیا طبقاً گوی سبقت را در کشوری خواهد بود که درخصوص زیرساخت‌ها سرمایه‌گذاری لازم را به عمل آورده یا بنماید.

افزایش سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری همزمان با افزایش اشتغال و درآمدهای ارزی و رشد و توسعه اقتصادی به‌ویژه در زمینه توانمند سازی و بهره‌مندی مردم محلی (به‌خصوص روستائیان) و گردشگران داخلی تأثیر به‌سزایی دارد. بر اساس مطالعات صورت گرفته و پیش‌بینی‌های سازمان جهانی گردشگری رشد صنعت گردشگری تا افق ۲۰۳۰ امیدبخش و مرتبطاً رو به افزایش است. اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۰ به دلیل افزایش سریع اقتصادهای در حال توسعه، نشانگر کسب رتبه اول اقتصاد چین و در پی آن، آمریکا، هند، ژاپن، برزیل، بریتانیا، آلمان، کره جنوبی، فرانسه و روسیه است حال آن‌که در سال ۲۰۱۴ رتبه این کشورها به ترتیب زیر بود:

آمریکا، چین، ژاپن، آلمان، بریتانیا، فرانسه، برزیل، ایتالیا، هند و روسیه و در حال حاضر یکی از راهبردهای اصلی توسعه اقتصادی این کشورها صنعت گردشگری و ایجاد زیرساخت‌ها، آموزش و ارتقاء کیفیت خدمات و تبلیغات در این حوزه می‌باشد. در سال جاری (۲۰۱۵) درآمد حاصل از گردشگری تقریبی در شمال شرق آسیا تا حدود ۱۰ درصد افزایش و به رقم ۹۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید که پیش‌بینی می‌شود اروپا و آمریکای شمالی را پشت سر بگذارد و کشور چین با توجه به رویکردها و برنامه‌ریزی‌های در دست اقدام خود در مرکز جلب و جذب جهانگردان و افزایش درآمد و سرمایه‌گذاری است، گفته می‌شود در سال ۲۰۱۵ در چین ۵۰ فرودگاه جدید ساخته می‌شود و بیش از ۱۰۰ میلیون جهانگرد چینی حدود ۲۰۰ میلیارد دلار هزینه خواهند کرد همچنین شرکت‌های هواپیمایی در حال تأمین منابع و برنامه‌ریزی خطوط هوایی با مسافت زیاد هستند، برای مثال شرکت «نروژین ایر» در برنامه خود افزایش ۸ پرواز بین اروپا و آمریکا و شرکت «لوفت هانزا» برقراری پروازهای بین اروپا و آسیا و اقیانوسیه را در برنامه سال جاری خود منظور و پیگیری می‌نماید. ۱۰ کشور هدف برای گردشگران در سال ۲۰۱۵ عبارتند از ایران، فرانسه، ایسلند، سوئیس، اتریش، سوئد، نروژ، موریتس (جزیره‌ای زیبا در جنوبی‌ترین نقطه اقیانوس هند و جنوب شرقی آفریقا)، کاستاریکا و کوبا. کشور ایران خوشبختانه رتبه دهم جاذبه‌های تاریخی، باستانی و به‌لحاظ جاذبه‌های طبیعی رتبه پنجم جهانی را دارد و در منطقه خاورمیانه و آفریقا از امن‌ترین کشورها است، چهار فصل بودن و مهمان‌نوازی ایرانیان شهرت جهانی دارد و در فضای بین‌المللی ایجاد شده در دولت تدبیر و امید خوشبختانه با انبوه متقاضیان سفر به ایران از سراسر جهان به ویژه اروپا مواجه هستیم ولی متأسفانه درخصوص زیرساخت‌ها حتی در تهران هم با تنگناها و کمبودهای شدید روبرو هستیم.

براساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله گردشگری کشور در سال ۱۴۰۴ هجری شمسی (۲۰۲۵ میلادی) باید بتوانیم ۲۰ میلیون گردشگر خارجی را جذب نماییم و سهم ایران از درآمد گردشگری جهانی از ۰/۰۹ درصد به ۱/۵ درصد در سال ۱۴۰۴ (۲۰۲۵ میلادی)، یعنی سالانه ۲۵ میلیارد دلار درآمد ورود گردشگران برسد که نیازمند توجه وافر قوه مجریه و مجلس شورای اسلامی و فعالان بخش گردشگری، شهرداری‌ها، شوراهای شهر و روستا و عموم مردم به این مقوله اشتغالزا و درآمدزا در سرمایه‌گذاری در زیربنایها و آموزش‌های لازم می‌باشد؛ و طبیعی است که توجه ویژه مدیریت کلان استان و همه دستگاه‌ها و بخش خصوصی و مردم استان ضامن کسب سهم متناسب و معقولی از این کیک بزرگ جهانی و ایرانی می‌باشد.

چشم‌بادامی‌ها

سخن‌سر دبیر

بتول ایزدینا

سر دبیر و عضو کمیسیون گردشگری و حمل و نقل
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان

جلب‌توجه کردن کار آسانی نیست، باید به رقابت فکر کرد، باید به امنیت و رفاه گردشگر فکر کرد، در کشوری مانند تایلند که در عرصه گردشگری بسیار هم موفق است یکی از اولویتهای اصلی توجه به امنیت گردشگران است به‌طوری‌که درجایی خواندم پلیس کشور نرم‌افزار جدیدی طراحی کرده و در اختیار گردشگران قرار می‌دهد که نه‌تنها اطلاعات سفر را می‌دهد بلکه آن‌ها را قادر می‌سازد تا در هر زمان و هر مکانی به پلیس و مراکز فوریتی دسترسی داشته باشند، یکی دیگر از امکانات این نرم‌افزار انتقال شکایت گردشگران است.

به‌رحال سخن را از چین آغاز کردیم و با آن به پایان می‌بریم ما اگر نخواهیم؟! که می‌خواهیم، در عرصه گردشگری موفق باشیم و اگر بخواهیم جذب گردشگر از کشورهایی پرجمعیتی مانند چین داشته باشیم باید برای چشم‌بادامی‌ها تسهیلات موردنظر آن‌ها را تا جایی که قانون اجازه می‌دهد فراهم کنیم، وگرنه، حتی باز شدن جاده ابریشم هم کارساز نیست.

جذب گردشگر استفاده کرده و تلاش می‌کنند با کمترین داشته‌ها حداکثر استفاده را از این صنعت بی‌دردسر بکنند ما قدر ظرفیتهایی را که داریم نمی‌دانیم، تدبیر نداریم، برای جذب گردشگر باید راهکار ارائه داد، برنامه‌ریزی دقیق داشت. بر اساس افق چشم‌انداز بیست‌ساله، در سال ۱۴۰۴ ایران باید میزبان ۲۰ میلیون گردشگر با ۳۰ میلیارد درآمد باشد برای جذب این تعداد گردشگر باید تعداد هتل‌های ما چند برابر شود، امکانات رفاهی در کنار مناطق گردشگری افزایش پیدا کند، مناطق هدف موردتوجه قرار گیرد، برای گردشگران مختلف که با نوع زندگی متفاوت و زبانی مختلف به ایران سفر می‌کنند تسهیلات ویژه‌ای در نظر گرفته شود، آموزش راهنمایان و آشنا شدن آن‌ها با زبان‌های مختلف از ضروریات است، ما، اما صرفاً داشتن یک منطقه گردشگری را کافی می‌دانیم درحالی‌که مناطق هدف گردشگری تعریف خاص خود را دارند و بی‌تدبیریم که تنها با داشتن اماکن تاریخی و مناطق زیبا و چشم‌نواز نمی‌توان در جذب گردشگر موفق بود،

چند سالی است که چینی‌ها با تولید و صدور کالاهایشان، حالا از هر نوع و با هر کیفیتی! خودشان را به اقتصاد دنیا تحمیل کرده‌اند و حالا می‌بینیم در عرصه گردشگری، گردشگران چینی سهم بزرگی از این بازار را به خود اختصاص داده‌اند و حضور خودشان را با آن جمعیت عظیم آن‌چنان مهم دیده‌اند که برای ورود به مناطق گردشگری شرط هم می‌گذارند! یکی از شرایط آن‌ها برای انتخاب مقاصد گردشگری بهره‌مند شدن از تخفیف‌های مالیاتی و عرضه‌ی محصولات باقیمت پایین است، ظاهراً دنیا هم به آن‌ها توجه می‌کند، کما اینکه کره جنوبی با ایجاد کمپین‌های ویژه تخفیف خرید برای گردشگران چینی در مناسبتهای مختلف باعث چشم‌پخش گردشگری خود شده است.

ما، اما تاکنون دست‌آورد قابل‌توجهی در این زمینه نداشته‌ایم، در حالی که کشورهای دنیا از هر فرصتی برای

مقاله

مونا ختامیان

کارشناس توسعه اقتصاد منطقه‌ای

مقدمه‌ای بر توسعه سیستمی کسب‌وکار گردشگری استان کرمان

در کنار نهادهای پشتیبان و از طریق روابط متراکم میان بنگاهی شکل می‌گیرد.

تأکید بر استفاده از مزیت‌های نسبی هر منطقه و تناسب و انطباق با شرایط خاص فرهنگی و اجتماعی نواحی، که نهایتاً به سامان یافتن نوعی نظام همکاری جمعی مبتنی بر تاروپود اجتماعی خاص هر منطقه منجر شده و به تکثیر ثروت با کم‌ترین عوارض اجتماعی و سریع‌ترین سرعت ممکن منتهی می‌گردد، اصلی‌ترین دلیل کارآمدی الگوی توسعه سیستم کسب‌وکار در نظام‌های اقتصادی نوین است. هرچند در عرصه استفاده از ظرفیت‌ها و امکانات وسیع منطقه‌ای در جهت توسعه اقتصادی، کشورهای پیشرو صنعتی جهان نظیر ایتالیا، که از آن به مهد تجمعات کسب‌وکاری یاد می‌شود، جلودار بوده‌اند اما کشورهای در حال توسعه، نظیر هند، پاکستان، مالزی و غیره نیز سعی کرده‌اند با استقرار الگوی توسعه سیستمی کسب‌وکار در مناطق مستعد، خود را در مزیت‌های ناشی از این الگوی توسعه شریک سازند.

توسعه سیستمی کسب‌وکار فرایندیکست که طی آن، رفتار بازیگران، نهادها و مکانیسم‌های موجود به‌گونه‌ای بهسازی شوند به طوری که فعالان زنجیره ارزش کسب‌وکار بتوانند توانمندی لازم برای خلق ارزش را در بستری تسهیل شده و معطوف به نیاز گروه‌های هدف، داشته باشند. این فرایند از طریق باز چینی روابط، ساماندهی، شبکه‌سازی و گفتمان اجتماعی منجر به ارتقای سرمایه اجتماعی می‌شود که بهبود منافع اقتصادی و کیفیت زندگی را برای همه اعضای جامعه به ارمغان می‌آورد.

در فرایند توسعه سیستم کسب‌وکاری هر مجموعه به اعضای خود این امکان را می‌دهد که بدون از دست دادن استقلال و انعطاف‌پذیری خود به نحوی عمل کند که گویی از مقیاس بزرگ‌تری برخوردار است و به شرکت‌های دیگر پیوسته است. این امر حاصل ارتقای سرمایه اجتماعی ناشی از ایجاد و توسعه روابط افقی و عمودی بین بنگاه‌های اقتصادی در سیستم کسب‌وکار گردشگری است.

اقدام جمعی اصطلاحاً به وجوه ارادی و خودآگاه کارایی جمعی اطلاق می‌شود که یکی از شاخص‌های سرمایه اجتماعی است. مثلاً اعضای یک تجمع کسب‌وکاری می‌توانند در همکاری با یکدیگر برخی از احتیاجات مجموعه مانند آموزش، بازاریابی، خرید و غیره را فراهم کنند و یا آنکه در بازار و فرآیندهای تولید محصولات خود تغییرات خاصی را اعمال کنند. مجموعه این تحولات موجب می‌شود که بنگاه‌های اقتصادی به‌جای رقابت بر سر سهم بزرگ‌تری از یک بازار، در تولید یک بازار بزرگ‌تر همکاری نموده و به این ترتیب سهم سود هر کدام بیشتر شود.

۴. فقدان محیط‌های مناسب رشد کسب‌وکار از جنبه‌های مختلف حقوقی، قانونی و...

۵. فقدان زیرساخت‌های نرم‌افزاری و تشکیلاتی و اطلاعاتی
۶. ارائه خدمات با شیوه‌های گردشگری تجمعاتی و عدم عنایت به شیوه‌های باصرفه اقتصادی امروزی مثل : گردشگری اجتماعی، گردشگری سلامت، گردشگری کشاورزی و ...

۷. فقدان ارتباط منسجم با شبکه‌های بانکی و مالی کشور
۸. سرمایه اجتماعی پایین و عدم وجود روابط عمیق در شبکه‌های همکاری بنگاه‌های دست‌اندرکار در بخش گردشگری

۹. عدم شناخت از بازارهای هدف و ضعف بخش‌بندی بازار در مدیریت ارتباط با مشتری

۱۰. عدم توجه به نیاز متقاضیان گردشگری

۱۱. نقص تبلیغات، اطلاع‌رسانی و بازاریابی

۱۲. رقابت‌پذیری کم بنگاه‌های گردشگری (رقابت درون منطقه‌ای به‌جای رقابت بین منطقه‌ای)

۱۳. شهرت نامناسب کرمان از نظر امنیتی در داخل و خارج از کشور

الگوی پیشنهادی برای توسعه تجمعات کسب‌وکاری بخش گردشگری استان کرمان با توجه به فرصت‌ها و چالش‌ها:

توسعه گردشگری به‌عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تأثیر به‌سزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع در حال توسعه دارد. نقش گردشگری به‌عنوان منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، کسب درآمد، دریافت‌های مالیاتی بیشتر، جذب ارز و تقویت زیرساخت‌های اجتماعی که موجب رشد و توسعه سایر صنایع می‌شود، در مطالعات متعدد مورد تأیید قرار گرفته است به‌طوری‌که امروزه توسعه و ارتقای گردشگری به‌طور وسیعی به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه پذیرفته شده و در دستور کار دولت‌ها قرار گرفته است. الگوی پیشنهادی برای بسط و گسترش صنعت گردشگری استان کرمان توسعه سیستم کسب‌وکار گردشگری در سطح منطقه است؛ توسعه سیستم کسب‌وکار یکی از الگوهای موفق سازمان‌دهی صنایع کوچک و متوسط هستند که کاستی‌های صنایع کوچک و متوسط را رفع و مزیت‌های مختلف صنایع کوچک، چون انعطاف‌پذیری و تنوع را تقویت می‌بخشند.

تجمع کسب‌وکاری مجموعه‌ای از بنگاه‌های تولیدی و خدماتی در یک رشته صنعتی است که با تکیه بر سرمایه‌های قوام‌یافته اجتماعی و طبیعی در مناطق مختلف جغرافیایی

امروزه در بیشتر کشورهای جهان، صنایع کوچک و متوسط از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، تولید و ارائه خدمات در حال نقش‌آفرینی هستند. همچنین در کشورهای در حال توسعه، صنایع کوچک و متوسط عامل راهبردی برای توسعه اقتصادی، اشتغال‌زایی و رقابت‌پذیری صنایع می‌باشند. این در حالی است که در کشور ما باوجودی که بیش از ۹۰ درصد واحدهای تولیدی در گروه صنایع کوچک و متوسط قرار می‌گیرند، به دلیل نداشتن استراتژی توسعه مبتنی بر ساختارهای موجود صنعتی و رها کردن واحدهای کوچک تولیدی به حال خود، این بنگاه‌ها نتوانسته‌اند سهم قابل‌توجهی در تولید ناخالص ملی و ایجاد ارزش افزوده داشته باشند و از کمبودهای شدیدی در رنج هستند که صنعت گردشگری نیز از جمله این صنایع است.

مقایسه پتانسیل‌ها و عملکردهای صنعت گردشگری در کشور ما با کشورهای چوچون امارات، ترکیه و ایتالیا ضرورت تقویت و سازمان‌دهی کسب‌وکارهای گردشگری را بیش‌ازپیش نمایان می‌کند. به‌صورت کلی، گردشگری یک صنعت پویا، بزرگ، متنوع، پاکیزه و یکی از بخش‌های رشد یابنده در سیستم اقتصاد ملی به‌شمار می‌رود. بنابراین همگی کشورها در پی استفاده از فرصت‌ها و مزایای فراوان حاصل از آن هستند تا به‌واسطه آن، رفاه نسبی را برای حال و آینده جوامع خود رقم بزنند.

با توجه به مقدمه کوتاه بالا، می‌توان فرصت‌های بخش گردشگری استان کرمان را به شرح زیر برشمرد:

۱. وجود آثار تاریخی متعدد
۲. وجود زیرساخت‌ها نظیر هتل و رستوران
۳. وجود جاذبه‌های طبیعی منحصر به فرد مانند کلون‌های شهداد
۴. وجود جاذبه‌های طبیعی نظیر کویر، چشمه‌های آبگرم و ...
۵. وجود نیروی انسانی آموزش‌دیده
۶. وجود ارگان‌های دولتی پشتیبان
۷. وجود اتاق بازرگانی قوی در استان

در مقابل از برخی مشکلات بخش گردشگری استان کرمان این‌گونه یادکرد:

۱. عدم توجه به دارایی‌ها و سرمایه‌های گردشگری منطقه
- نظیر رویدادهای گردشگری انحصاری منطقه
۲. کمبود زیرساخت‌های لازم برای توسعه گردشگری (خدمات رفاهی، فرهنگی و ...)
۳. فقدان مقیاس‌های لازم از جنبه‌های مختلف سرمایه، تولید و بازار

شمایی فرضی از زنجیره ارزش گردشگری

» حرکت از منطقه » برنامه‌ریزی برای ماجراجویی و گردشگری » اقامت، غذا و ... » سفر به منطقه » پیشنهاد و جلب گردشگر

» شرکت مسافرتی » مدیر منطقه، گروه محلی، جامعه محلی » کسب و کارهای محلی، اسکان، رستوران، راهت‌های تور و ... » شرکت مسافرتی » آژانس گردشگری

جیرفت؛ مهد تمدن شرق

سید عبدالرضا جعفری صدر

عضو کمیسیون گردشگری و حمل و نقل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان
استادیار دانشگاه آزاد اسلامی

به عقیده بسیاری از باستان‌شناسان کرمان سرزمین محوطه‌های باستانی است. اما شاید به جرات می‌توان گفت شاخص‌ترین محوطه باستانی کرمان در حاشیه‌ی هلیل‌رود قرار دارد. در جیرفت، منطقه‌ای که تا سال‌ها پیش سرسبزی‌اش و دشت‌های حاصل‌خیزش باعث شد، نام «هند ایران» را یدک بکشد، کمتر کسی اما فکر می‌کرد این منطقه‌ی زیبا مهد کهن‌ترین تمدن بشر در جهان و شاید جیرفت با تمدن هفت هزارساله همان شهر گمشده‌ی «ارت» باشد.

جغرافیای شهرستان جیرفت

شهرستان جیرفت در سال ۱۳۵۵ شامل ۴ بخش و ۲۸ دهستان بوده است. در سال ۱۳۶۰ کهنوج از این شهرستان جدا شد. در سال ۱۳۷۱ بخش عنبرآباد اضافه شد و در سال ۱۳۸۲ بخش عنبرآباد به‌صورت شهرستان مستقل درآمد. بخش اسماعیلی در تیرماه ۹۰ از شهرستان عنبرآباد منتزع و به شهرستان جیرفت ملحق شد.

شهرستان جیرفت یکی از شهرستان‌های استان کرمان است. مرکز این شهرستان شهر جیرفت هست. شهرستان جیرفت دارای سه بخش مرکزی، جبال بارز و ساردوئیه با مرکزیت جیرفت ۱۳۷۹۸ کیلومتر مربع مساحت دارد. موقعیت جغرافیایی جیرفت $30^{\circ}17'N$ $40^{\circ}47'30"E$ است.

جمعیت شهرستان جیرفت بنا بر سرشماری سال ۱۳۸۵ تعداد ۱۸۷۰۰۰ نفر بوده است. در حال حاضر این شهرستان حدود ۱۱۸۰۰۰ نفر جمعیت دارد. نرخ باسوادی این شهرستان ۸۰ درصد هست. جیرفت دارای ۶ واحد دانشگاهی و حدود ۱۰ هزار نفر دانشجو است. جیرفت به دلیل موقعیت خاص جغرافیایی و طبیعی به "هند ایران" معروف است. جیرفت دارای ۵۲۰۰۰ هکتار باغ با میزان تولید ۷۳۹۰۰۰ تن در سال یکی از قطب‌های

مهم کشاورزی ایران برای تولید مرکبات، خرما و همچنین صیفی‌جات هست.

فاصله جیرفت تا مرکز استان حدود ۲۳۸ کیلومتر است و دارای ۴ مرکز شهری جیرفت، درب بهشت، جبال بارز و بلوک هست. این شهرستان جمعاً شامل ۴ بخش و ۱۴ دهستان و ۱۲۲۸ آبادی است.

مردمان جیرفت به زبان فارسی با لهجه رودباری تکلم می‌کنند. در این لهجه کلمات فارسی، بلوچی، عربی دیده می‌شود. اکثراً شیعه و کمتر سنی هستند. مراتع کوهستانی و حاشیه دشت‌های این شهرستان قلمرو ایلات و عشایر بلوچ، مهنی، لری، سلیمانی، لورک، اسکندری، سرحدی و شهریار است. قشلاق این طوایف نواحی رودبار و کهنوج است.

آب‌وهوا

شهرستان جیرفت دارای سه اقلیم متفاوت جغرافیایی سرد کوهستانی منطقه ساردوئیه، معتدل کوهستانی منطقه دلفارد و جبال بارز و گرم مرطوب نواحی دشت جیرفت است. آب‌وهوای شهرستان جیرفت تحت تأثیر عرض جغرافیایی و پستی‌وبلندی‌ها آن است که این تغییرات اثرات جوی مهمی دارند. منطقه جیرفت در محدوده عمل

پرفشار جنب حاره آزر قرار گرفته است. در تابستان محدوده پرفشار از نفوذ توده‌های هوایی مرطوب جلوگیری می‌کند و در زمستان با تغییر قلمرو محدوده پرفشار به سمت جنوب شرایط برای نفوذ توده‌های مرطوب غربی مهیا می‌گردد. که باعث تفاوت در میزان بارش سالیانه در نواحی مختلف دشت و کوهستان، دمای تبخیر و تعرق محیطی می‌گردد. مطالعات آماری در این شهرستان نشان می‌دهد که تیرماه گرم‌ترین ماه سال و دی‌ماه سردترین ماه سال است. دمای حداکثر مطلق ۴۸ درجه سانتی‌گراد در تیرماه و دمای حداقل مطلق منفی ۳ درجه سانتی‌گراد در دی‌ماه اندازه‌گیری شده است. پایین‌ترین دمای ثبت‌شده زمستانی در منطقه سربیزون منفی ۳۰ درجه و بالاترین دمای ثبت‌شده در تابستان دشت جیرفت ۵۰ درجه سانتی‌گراد است.

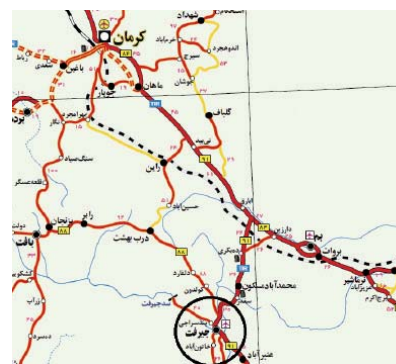
شهرستان جیرفت در طول سال ۳۷ روز بارندگی دارد که بهمن‌ماه با حداکثر بارندگی حدود ۴۲ میلی‌متر بیشترین روزهای بارانی سال را داشته است. آمار یک دوره بلندمدت نشان می‌دهد که کمترین میزان بارندگی در دشت جیرفت (۱۸۲ میلی‌متر) و بیشترین میزان در مناطق جبال بارز شمالی، دلفارد و درب بهشت (۳۵۰ میلی‌متر) بوده است. ۶ روز یخبندان در سال گزارش شده که بسته به موقعیت

موقعیت جغرافیایی جیرفت، دشت جیرفت و ارتفاعات جبال بارز

محصول درختان نخل، خرما، مرغوب جنوب است

شکل ۲: نقشه موقعیت بخش جنوبی استان کرمان و موقعیت جیرفت

اشیاء پیداشده در کنار صندل

مجسمه‌های سنگی تمدن جیرفت در موزه لور فرانسه

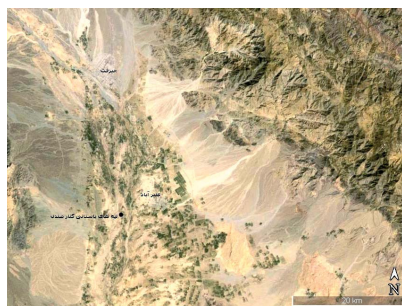
گورخانه

گورخانه یا مقبره حیدر یکی دیگر از آثار باستانی جیرفت در منطقه اسفندقه است. قدمت این اثر تاریخی را به دوران صفویه نسبت می‌دهند. موقعیت جغرافیایی مقبره حیدر $31^{\circ}40'N$ $51^{\circ}23'E$ است.

از دیدنی‌های طبیعی جیرفت می‌توان به منطقه ییلاقی دلفاراد با گونه کمیاب درخت گلپرک، یا انار شیطان اشاره کرد که در اردیبهشت ماه با گل‌های ارغوانی، زرد، قرمز و صورتی یبند را مسحور می‌نماید. جنگل‌های طبیعی انار شیطان را می‌توان در منطقه اسفندقه در حاشیه هلیل رود مشاهده کرد. اهمیت انار شیطان یا گلپرک در این است که تنها ذخیره‌های ژنتیکی بجا مانده در ایران هستند. انار شیطان درختی مقاوم در برابر سرما و گرما با خواص درمانی فراوان از طریق پاجوش تکثیر می‌شود و به‌همین‌ماه مناسب‌ترین زمان برای جدا کردن پاجوش‌های این درخت و انتقال آن به پارک‌های شهری است. این درخت در میان گیاهان زینتی بومی کم‌هزینه و مقاوم جای خود را هنوز در پارک‌ها بازنموده است. انار شیطان نیاز آبی کمی دارد و می‌تواند جایگزین مناسب درخت اکالیپتوس گردد.

از سایر مناطق دیدنی جیرفت می‌توان به ییلاق آبشارهای گلم دختر کش، درب بهشت، ساردوئیه، اسفندقه و چشمه‌های آب‌معدنی کاروانسراهای عهد صفوی، تالاب جازموریان و ... اشاره کرد.

ادامه‌ی مطلب در صفحه‌ی ۲۰ >>

موقعیت تپه‌های باستانی کنار صندل در دشت جیرفت

جیرفت به اسفندقه و حاشیه هلیل رود تا رابر زیباترین پدیده‌های زمین‌شناسی را به نمایش می‌گذارند.

تاریخ و تمدن جیرفت

این‌که از میان واژه‌های مهد تمدن شرق، جام جهان، سبزوآران، جروفس، کامادای، گدروسیا و دقیانوس کدام نام برای جیرفت زبیده‌تر است، اهمیتی ندارد. هر چه هست جیرفت با برخورداری از تنوع طبیعی، آب‌وهوای مناسب، جلگه حاصلخیز در حاشیه هلیل رود حداقل از ۵۰۰۰ هزار سال پیش دارای پیشینه تاریخی است. وجود رودخانه دائم، کشاورزی، دامداری و منابع معدنی از جمله طلا و سنگ‌های گوه‌ری گران‌بها مانند زمردسبز، یشم، سرپانتینیت و ژادهایت باعث توسعه تمدن در این ناحیه شده است. این تمدن در مرکز مناطق باستانی شهر سوخته زابل، تپه یحیی صوغان، بمپور جازموریان، تل ابلیس شهادت واقع شده است.

نام فعلی جیرفت به معنای منطقه پست و فروافتاده شاید از جلگه پست آبرفتی حاضر آن آمده باشد. شگفتی این منطقه تقابل دو اقلیم سرد و گرم به فاصله نزدیک (حدود ۴۰ کیلومتر) است.

گذروزی نام یونانی یکی از ساتراپی‌های دوره هخامنشیان است که به بلوچستان اطلاق می‌شده و دقیانوس یا دسیوس امپراطور قرن سوم میلادی معاصر اصحاب کف بوده است، درحالی‌که پیشینه تمدن جیرفت بیش از این‌ها است.

کنار صندل

بامطالعه اشیاء به‌دست‌آمده تپه‌های باستانی کنار صندل این منطقه به‌عنوان اولین تمدن خاورمیانه شناخته‌شده است. آثار و بقایای به‌دست‌آمده از تمدن عصر مفرغ کنار صندل شبیه به آثار شهر سوخته زابل است. مهارت در حجاری و مجسمه‌سازی و استخراج و استحصال مواد معدنی بخصوص طلا، نقره و مس و آثار بجای مانده دلایل کافی برای معرفی کنار صندل به‌عنوان یکی از مهم‌ترین آثار تمدن خاورمیانه هست.

کنار صندل با وسعتی حدود ۴۰۰ کیلومتر مربع در ۶ کیلومتری غرب عنبر آباد واقع شده است.

قلعه سموران

از دیگر آثار تاریخی دیدنی جیرفت قلعه سموران است که قدمت آن را قبل از اسلام می‌دانند. قلعه سموران در ۳ کیلومتری شمال روستای رود فرق عنبرآباد است که دیوارهای آن از سنگ‌های مرمر قرمز رنگ ساخته‌شده است.

استحکام قلعه و موقعیت آن شبیه به قلاع اسماعیلیه است. این قلعه در دوره سلجوقی مجدداً بازسازی شده است.

تصویر ماهواره‌ای تپه‌های باستانی کنار صندل

محل، تعداد و زمان روزهای یخبندان متفاوت است. در نواحی دشت یخبندان کمتر و در نواحی کوهستانی بیشتر است. زمان یخبندان ماه‌های آذر تا اسفندماه می‌باشد. ماه‌های گرم و خشک این شهرستان از خردادماه شروع و تا پایان ماه ادامه دارد. بارش‌های تابستانی اغلب موسمی هستند. بارندگی‌های محلی بانام بارش پسین در فصل بهار ناشی از ناپایداری و جابجایی عمودی هوا است. رطوبت نسبی این شهرستان به‌طور متوسط ۴۷ درصد گزارش شده است.

ارتفاع شهرستان از حداقل ۶۸۰ متر در شهر جیرفت تا ۳۸۸۶ متر در بلندی‌های ساردوئیه می‌رسد.

سه پهنه دشتی جیرفت، بلوک و اسفندقه شهرستان جیرفت در میان ارتفاعات با روند کلی ارتفاعات شمال غرب جنوب شرق محاصره شده‌اند. مهم‌ترین واحدهای ژئومرفولوژی این شهرستان شامل دشت‌ها، کوهستان‌ها، دشت‌های میان کوهی و دره‌های فرسایشی است.

تنوع واحدهای مرفولوژیک باعث تنوع جغرافیایی شده، بطوریکه دره‌های عمیق، رودخانه‌های دائمی در مجاور قله‌های ارتفاعات جبال بارز با بیش از ۳۰۰۰ متر مهم‌ترین مناطق ییلاقی را به وجود آورده است. مراکز تجمع آبادی‌ها در نواحی کوهستانی بخش‌های میان کوهی هستند. تغییرات مرفولوژیک در پهنه‌های دشتی متأثر از حجم و شدت فرسایش است. ضخامت آبرفت دشت جیرفت به بیش از ۲۰۰ متر می‌رسد.

هلیل رود یا همان دیو رود با ۴۰۰ کیلومتر طول پس از عبور از ارتفاعات شهرستان بافت در شهرستان در تنگ نراب مهار شده و سد جیرفت بر روی آن احداث شده، هلیل رود با دبی سالانه حدود ۳۵۰ میلیون مترمکعب تأمین‌کننده بخش بزرگی از آب کشاورزی شهرستان‌های جیرفت، عنبرآباد و کهنوج است. هلیل رود درنهایت به تالاب جازموریان می‌ریزد.

زمین‌شناسی

از لحاظ زمین‌شناسی شهرستان جیرفت و شهرستان‌های مجاور آن از تنوع بسیاری برخوردار هستند. رخنمون قدیمی‌ترین نهشته‌های پرکامبرین و پالئوزوئیک، مزوزوئیک و سنوزوئیک باعث تنوع زمین‌شناسی این بخش از استان است که منابع معدنی متعددی از دمانتوئید(زمرد سبز)، کرومیت، طلا، خاک‌های نادر، سنگ‌های ساختمانی، تیتانیوم، مس، آهن، سرب و روی و نقره در آن کشف و بخشی از این معادن از دیرباز در حال استخراج هستند. برش‌های زمین‌شناسی در مسیر راه‌های کوهستانی منتهی به دشت جیرفت از مسیر ده بکری و راین و راه ارتباطی

سد جیرفت، تنگ نراب

ژئوپارک — راگه رفسنجان

نخستین تجربه بخش خصوصی

ژئوپارک چیست؟

ژئوپارک (geopark)، مخفف پارک زمین شناسی (geology مائک) می باشد و میراث به جای مانده از فعالیت های طبیعی و بشری در کره زمین است و هدف اصلی از ایجاد ژئوپارک ها، حراست و حفاظت از میراث زمین است که در معرض صدمات ناشی از فعالیت های انسانی قرار گرفته است. براساس تعریف یونسکو، ژئوپارک منطقه ای است با وسعت کافی که مرزهای آن به وضوح مشخص شده و چندین پدیده بارز و بی همتای زمین شناسی در محدوده آن قرار گرفته باشد و این محدوده باید بتواند در توسعه اقتصادی جوامع پیرامون خود نقش بسزایی ایفا کند و در این خصوص به مقوله حفظ محیط زیست با برگزاری کلاس های آموزشی و بخش بروشور اقدام نمود.

ژئوپارک ها ممکن است علاوه بر پدیده های زمین شناسی از آثار تاریخی، باستان شناسی، بوم شناسی، میراث فرهنگی و طبیعی دیگر نیز برخوردار باشند و نه تنها ورود و حضور گردشگران را محدود نمی کنند بلکه برای بازدید مردم طراحی شده اند که همین حضور باعث رونق اقتصادی پایدار جوامع محلی پیرامون خواهد شد. ژئوپارک ها زیر نظر یونسکو به مراکزی کارآمد برای آموزش محیط زیست، پژوهش و کارورزی در زمینه های مختلف علوم زمین تبدیل می شوند.

شرط مهم موفقیت یک ژئوپارک وجود برنامه دقیق و مناسب در مدیریت آن است، برنامه هایی به منظور حفاظت، بهره برداری اصولی و رونق اقتصادی جوامع محلی پیرامون و در نهایت توسعه پایدار ژئوپارک باشد.

ژئوپارک های ایران

در حال حاضر سه ژئوپارک در کشور وجود دارد

- ۱- ژئوپارک جهانی قسم (متأسفانه فعلاً از لیست یونسکو حذف شده است)
- ۲- ژئوپارک ارس (مدارک آن برای ثبت به یونسکو ارسال شده است)
- ۳- ژئوپارک راگه (نخستین تجربه بخش خصوصی در کشور که مراحل اولیه را طی می کند)

کشور عزیزمان ایران به دلیل تاریخ کهن و تنوع محیط زمین شناسی پتانسیل های فراوانی برای معرفی ژئوپارک های بیشتر را دارا می باشد. به طور کلی تعداد ۵۰ منطقه مستعد جهت ژئوپارک های آینده کشور پیش بینی می شود و بر اساس گزارش سازمان جهانی جهانگردی، ایران رتبه دهم جاذبه باستانی و تاریخی و رتبه پنجم جاذبه های طبیعی را در جهان دارا است ولی با این وجود تا به حال در جذب گردشگران خارجی ناکام مانده است.

ژئوتوریسم چیست؟

در تعریف ژئوتوریسم، جملات مختلفی ذکر شده است به زبان ساده عبارت است از: مسافرت به قصد تجربه، یادگیری، حفظ و لذت بردن از تنوع زمین شناختی اطرافمان و در تعریف دیگر آمده است که: ژئوتوریسم به گردشگری مبتنی بر اشکال و فرایندهای زمین شناختی در چشم انداز طبیعی بیجان مربوط می شود.

در واقع ژئوتوریسم در همراهی با اکوتوریسم، پدیده های زمین شناسی و زیست محیطی را به خدمت آرامش روحی انسان های کنجکاو و گریزان از فناوری و مدرنیته درمی آورد و آنان را در سفری جذاب و لذت بخش و همچنین پرمخاطره به کشف معماهای جهان هستی و نزدیکی با طبیعت و غوطه ور شدن در جاذبه های آفرینش

برای معرفی یک منطقه به عنوان ژئوپارک، مشخصاتی که بایستی رعایت شود بیشتر جنبه مدیریتی دارد و به شرح ذیل می باشد:

- ۱- سرزمینی است با محدوده کاملاً تعریف شده و دارای مساحت کافی به منظور توسعه اقتصادی در آینده. این محدوده باید شامل چندین موقعیت جالب زمین شناسی باشد و یا چیدمانی از جوهره زمین شناسی باشد با ترکیبی از ویژگی های علمی، کمپایی یا زیبایی پدیده، نمایش تاریخ زمین شناسی منطقه، نمایش وقایع یا فرآیندهایی که نه تنها ارزش زمین شناسی دارند بلکه به لحاظ باستان شناسی، بوم شناسی، تاریخ و فرهنگ شناسی نیز ارزشمندند.
- ۲- مدیریت پارک، به صورت منطقه ای و زیر نظر قوانین محلی انجام وظیفه می کند.

موقعیت دره راگه

دره راگه در شمال غربی استان کرمان و در جنوب شرقی شهرستان رفسنجان در مسیر گردشگری که دو جاذبه اکوتوریستی استان (روستای تاریخی میمند و کلوته های شهداد) قرار گرفته و مکمل این دو سایت معروف استان بوده و مشوق خوبی برای گردشگرانی می باشد که استان کرمان را برای طبیعت گردی انتخاب کرده اند و در آینده ای نزدیک شاهد جذب گسترده گردشگران خارجی و داخلی خواهیم بود.

این دره یکی از پدیده های طبیعت ساز و در نوع خود منحصر به فرد بوده که تا سال گذشته مهجور و ناشناخته بوده است در واقع این بیت شعر زیر وصف حال دره راگه

اکو کمپ راگه

پیدایش دره، عبور رودخانه گیودری و سیلاب‌های منطقه در طول هزاران سال و فرسایش خاک ناشی از آن است. مخروط‌های نوک‌تیز و کله‌قندی، ستون‌ها و ستونک‌های فرسایشی، آرک‌ها و تیغه‌ها و دیواره‌های نواری از جمله بخش‌هایی هستند که در این دره مشاهده می‌شوند.

در گوشه و کنار ستون‌ها و کنگره‌ها با اشکال متنوع و جالب به چشم می‌خورند و بین آن‌ها راه‌های تنگ و باریک و گاهی پهن و وسیع وجود دارد. علاوه بر این شکاف‌ها و سوراخ‌های بزرگ و کوچکی هم ایجاد شده‌اند که برخی طبیعی و برخی در گذشته‌های دور توسط انسان‌ها ساخته شده است. دره از شکل منحصر به فردی برخوردار است. اگر چه یکی دو دره شبیه به آن در دیگر نقاط کشور وجود دارد (تنگه رتیل در کویر لوت، کال جنی در طیس، غار-دره زینگان در ایلام) اما برخی از مزایا همچون وجود جاده دسترسی مناسب، آب و هوای خوب، امنیت و نزدیکی به فرودگاه و زیرساخت‌های شهری آن را از نقاط مشابه متمایز ساخته است.

ژئوسایت معدن مس سرچشمه

یکی از بزرگ‌ترین و مشهورترین کانسارهای روباز مس پورفیری جهان و یکی از بارزش‌ترین و مهم‌ترین ژئوسایتهای ژئوپارک راگه و یکی از بزرگ‌ترین مجتمع‌های صنعتی معدنی جهان محسوب می‌گردد و بزرگ‌ترین تولیدکننده مس ایران می‌باشد. ذخیره زمین‌شناسی معدن بالغ بر یک میلیارد و دویست میلیون تن سنگ سولفوری با عیار متوسط ۰٫۷ درصد برآورد گردیده. معدن مس سرچشمه از دیدگاه زمین‌شناسی بر روی کمر بند جهانی مس قرار داشته و پهنه گسترش آن از جنوب خاوری تا شمال باختری به صورت یک محدوده بیضوی با ابعاد ۱۲۰۰×۲۳۰۰ متر و ژرفای ۱۶۱۲ متر می‌باشد.

ادامه‌ی مطلب در صفحه‌ی ۱۷

به منظور اقامت کوتاه‌مدت گردشگران، یک اکو کمپ (اقامت گاه بوم گردی) در مجاورت دره ایجاد خواهد شد. در واقع خروج شهر رفسنجان از اقتصاد تک‌محصولی پسته و قرار گرفتن در فهرست جاذبه‌های گردشگری کشور، در گرو راه‌اندازی و بهره‌برداری از منطقه نمونه گردشگری دره راگه است

در بازدیدی که آقای فرماندار و شهردار و سرمایه‌گذاران از دره راگه داشتند همگی به این نکته اذعان داشتند که افتتاح و بهره‌برداری از این طرح موجب اشتغال‌زایی برای شهر رفسنجان و خصوصا اهالی روستای ناصریه خواهد شد.

جاذبه‌های تفریحی دره راگه

به منظور پر کردن اوقات فراغت گردشگران و اهالی منطقه یکسری جذابیت تفریحی، تفرجی و ورزشی در کنار دره و در مجاورت اکو کمپ راگه ایجاد خواهد شد و شامل موارد زیر است: دوچرخه‌سواری استقامتی، شترسواری، اسب و کالسکه سواری، موتور چهارچرخ، راپل، عبور از عرض دره با عبور از روی پل معلق، سافاری، پرش از ارتفاع، سورتمه سواری در داخل دره، سنگ‌نوردی، مسابقات رالی کویر، پرواز با چتر پاراسل بر فراز دره، مسابقات اهداف پروازی، زیپ لاین، آستروتوریسم یا گردشگری نجوم و ... از مشکلات و موانع اجرایی طرح منطقه گردشگری راگه باید به زمان‌بر بودن مکاتبات اداری اشاره نمود.

ژئوسایت ها و جاذبه‌های تاریخی و طبیعی ژئوپارک راگه

ژئوسایت دره راگه: دره راگه یکی از پدیده‌های زمین‌شناسی زیبا و بی‌همتای طبیعی شهرستان رفسنجان و یکی از ژئوسایت‌های با ارزش ژئوپارک راگه است، دلیل

و شهر رفسنجان می‌باشد:

سال‌ها دل طلب جام جم از ما می‌کرد

آنچه خود داشت زیگانه تمنا می‌کرد
این دره حاصل فرسایش آب رودخانه دائمی گیودری بوده و مربوط به دوران چهارم زمین‌شناسی (کواترنری) می‌باشد و سن آن حدود ۲۰ هزار سال تخمین زده می‌شود. طول این دره حدود ۲۰ کیلومتر بوده و با ژرفای متوسط ۷۰ متر و عرض متغیر بین ۱۸۰ تا ۲ متر، از شکوه و عظمت خاصی برخوردار است بطوریکه در نگاه اول چشم هر بیننده‌ای را خیره و او را مات و مبهوت قدرت خداوند در به وجود آوردن این پدیده کم‌نظیر و اثر طبیعت ساز می‌کند و دره راگه ظرفیت و قابلیت مطرح‌شدن به‌عنوان یک برند برای استان کرمان را نیز دارا می‌باشد.

بر طبق آمار، تعداد گردشگران خارجی که وارد کشور شده‌اند در مقایسه با مدت مشابه سال گذشته دو برابر شده است و این به معنای رسیدن امواج اولیه سونامی گردشگران خارجی است و نکته قابل‌تأمل اینکه بیش از نیمی از این توریست‌های خارجی را اکوتوریست هستند و علاقه‌مند به دیدن مناطق دیدنی، بکر و دست‌نخورده طبیعت هستند.

محور گردشگری دره راگه

این محور اولین محور گردشگری پایدار کشور است به طول ۶ کیلومتر و در کیلومتر ۱۷ جاده ترانزیتی رفسنجان به کرمان، که به منظور ایجاد جاذبه‌های گردشگری در مسیر دسترسی به دره ایجاد خواهد شد.

تعدادی از این جاذبه‌های در نظر گرفته‌شده برای این محور عبارت‌اند از: دهکده گردشگری آموزشی، دریاچه مصنوعی، پیست موتور ریس، باشگاه سوارکاری، اماکن اقامتی پذیرایی، باشگاه تیراندازی به اهداف پروازی، مزرعه کاکتوس، سایت انرژی‌های نو پیست دوچرخه‌سواری و ...

اخبار برگزیده

نشست هم‌اندیشی رییس سازمان میراث فرهنگی با فعالان گردشگری کرمان

جلسه هم‌اندیشی مدیر کل میراث فرهنگی با مدیران واحدهای اقامتی، دفاتر خدمات مسافرتی و سرمایه‌گذاران استان در محل اداره کل میراث فرهنگی برگزار شد. به گزارش خبرگزاری فارس از کرمان، مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمان پیش از ظهر امروز با اشاره به اهمیت و جایگاه گردشگری و توسعه این بخش در استان اظهار داشت: همکار دو جانبه بخش دولتی و خصوصی، موفقیت صنعت گردشگری را در پی دارد، به‌طوری که اداره کل میراث فرهنگی به‌عنوان بخش دولتی عهده‌دار امور سیاست‌گذاری، نظارت و وظایف حاکمیتی و بخش خصوصی به‌عنوان متولی اصلی، سکان‌دار حوزه اجرایی باشد. وی با بیان این که تقویت بخش خصوصی می‌تواند مهم‌ترین گام در راستای یکی ساختن مدیریت گردشگری استان باشد، گفت: زنجیره‌های تشکیل دهنده صنعت گردشگری نباید به وظایف ذاتی یکدیگر ورود یابند، بلکه باید دولت را در رسیدن به اهداف عالی این صنعت که ارتقای خدمات، جذب بیش‌ازپیش گردشگران است، یاری کنند.

علی مهاجری همچنین با اشاره به این که استان کرمان به یکی از مقاصد مهم گردشگری کشور تبدیل شده است، افزود: مطمئناً در این موفقیت جامعه تشکلهای گردشگری هم چون هتل‌داران، دفاتر خدمات مسافرتی و سرمایه‌گذاران نقش بسزایی را ایفا کرده‌اند که امیدواریم در ادامه از هیچ تلاشی دریغ نداشته و همواره در راستای پیشرفت روزافزون صنعت گردشگری تلاش کنند. این مسئول با اشاره به اهمیت حوزه گردشگری بیان داشت: کرمان یکی از مهم‌ترین استان‌ها در حوزه گردشگری است، بنابراین باید در هر دو حوزه گردشگری داخلی و گردشگری خارجی فعالیت‌های مؤثری صورت گیرد. وی به معرفی محمد جهانشاهی به‌عنوان سرپرست معاونت گردشگری اشاره و تصریح کرد: وی در سال‌های اخیر فعالیت‌های بارزی در مورد توسعه گردشگری پایدار، اکو توریسم، اطلاع‌رسانی، تبلیغات و دادن آگاهی‌های لازم در زمینه توان و ظرفیت‌های موجود گردشگری در سطح استان انجام داده است که جای قدردانی دارد.

نشست هیئت ترکی با فعالان اقتصادی استان کرمان برگزار شد

عضو هیئت نمایندگان اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان با اشاره به دو اقلیم متفاوت سردسیری و گرمسیری استان در همه‌ی فصول سال، اظهار داشت: در بخش کشاورزی، بیش از شش میلیون تن محصولات پسته، خرما، محصولات گلخانه‌ای و سایر محصولات گرمسیری و سردسیری در استان کرمان، تولید و صادر می‌شود.

علوی افزود: برخی محصولات مانند سیب‌زمینی، پیاز، گوجه‌فرنگی، انواع فلفل، خیار و توت‌فرنگی در تمام طول سال در استان کرمان قابل کشت است و پسته، خرما، گردو و محصولات گلخانه‌ای، عمده محصولات صادراتی استان کرمان است.

وی با اشاره به این که در زمینه گردشگری، استان کرمان جزو پنج استان برتر کشور از لحاظ جاذبه‌های مختلف گردشگری است، گفت: ۳۳ درصد از مساحت استان کرمان را کویر لوت که زیباترین جاذبه‌ی اکو توریسم جهان است تشکیل می‌دهد، ضمن اینکه گرم‌ترین نقطه‌ی کره زمین در کویر لوت و در فاصله‌ی ۷۰ کیلومتری کرمان قرار دارد.

همچنین در این نشست، اعضای هیئت تجاری ترکیه، به بیان اهداف خود از سفر به کرمان پرداختند و پرسش و پاسخ دوسویه میان تجار کرمانی و ترکی برگزار و کلیبی از توانمندی‌های اقتصادی و جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی استان پخش شد.

گفتنی است هیات تجاری ترکیه به مدت سه روز در استان کرمان حضور داشتند و نشست‌های مختلفی با فعالان اقتصادی این استان برگزار نمودند.

اولین نشست مشترک هیئت تجاری ۴۷ نفره ترکیه و فعالان اقتصادی کرمان با محوریت تحلیل وضعیت پسته استان و راه کارهای توسعه روابط فعالان این صنعت برگزار شد.

به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان، در ابتدای این نشست، معاون توسعه و سرمایه‌گذاری اتاق کرمان به تشریح وضعیت استان پرداخت و گفت: ۲۴ درصد تولید ناخالص داخلی استان مربوط به بخش کشاورزی، ۳۷ درصد مربوط به بخش صنعت و ۳۹ درصد مربوط به خدمات است.

سید محمد ابراهیم علوی با بیان اینکه استان کرمان با داشتن بالغ بر سه میلیون نفر جمعیت، پنج نیروگاه فعال در پنج شهرستان با توانمندی‌های اقتصادی، کشاورزی و معدنی دارد، افزود: چهار منطقه‌ی ویژه اقتصادی، در رفسنجان، سیرجان، بم و جیرفت قرار دارد که منطقه‌ی ویژه اقتصادی جیرفت، مخصوص کشاورزی، رفسنجان و سیرجان مربوط به کلیه‌ی صنایع و منطقه بم مخصوص خودروسازی است.

وی با اشاره به وجود ۴۰ ناحیه و شهرک صنعتی و همچنین بیش از ۴۰ نوع ماده‌ی معدنی در استان، گفت: به دلیل وجود ذخایر عظیم معدنی در کرمان، این استان را بهشت زمین‌شناسان و معادن ایران نامیده‌اند.

علوی با بیان اینکه معادن سنگ‌های ساختمانی و تزئینی استان کرمان در سطح اروپا و جهان مطرح است، ادامه داد: ذخایر فراوانی از معادن آهن، مس، کرومیت و تیتانیوم و همچنین معادن کرومیت، گچ، نمک و انواع سنگ‌های ساختمانی در استان کرمان وجود دارد.

مستندساز ایتالیایی: کرمان جاذبه‌های گردشگری فراوان و متنوعی دارد

کرمان - ایرنا - مدیر گروه مستندسازی شبکه رأی ایتالیا با اشاره به اینکه بازار کرمان بسیار جذاب است گفت: کرمان جاذبه‌های گردشگری فراوان و متنوع دارد. کارلو لوسیانو که به همراه همکارش برای تهیه گزارش از جاذبه‌های گردشگری به کرمان آمده است افزود: بازار کرمان برای ما بسیار جالب بود. وی بیان کرد: کرمان را به دلیل اینکه بزرگ‌ترین استان کشور است و با جاذبه‌های گردشگری فراوان مانند ارگ بم و قرار داشتن این استان در کویر انتخاب کردیم. وی با اشاره به اینکه اولین بار به کرمان آمده است گفت: مردم کرمان بسیار میهمان‌نواز و مؤدب هستند و به گروه ما بسیار لطف داشته‌اند. لوسیانو افزود: ارگ بم اثر تاریخی و مهم کرمان بعد از زلزله شدید از بین رفته هرچند در حال مرمت و بازسازی است ولی آن ارگ بم قدیمی نخواهد شد. وی اظهار کرد: به‌منظور ساخت مستند برای شبکه رأی ۲ ایتالیا از جاذبه‌های گردشگری استان کرمان فیلم می‌گیریم. وی گفت: مستند جاذبه‌های گردشگری استان کرمان حدود یک ماه آینده از این شبکه پخش می‌شود. وی در پاسخ به این پرسش که آیا باز هم به کرمان می‌آید با زبان فارسی گفت: انشاء الله.

نشست کمیسیون گردشگری اتاق کرمان با کویرنوردان آلمانی برگزار شد

نشست اعضای کمیسیون گردشگری اتاق کرمان با حضور ۱۲ کویرنورد حرفه‌ای آلمانی برگزار شد. به گزارش روابط عمومی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان، کویرنوردان آلمانی در پایان سفر ۱۰ روزه خود به کویر لوت، در نشست اعضای کمیسیون گردشگری اتاق کرمان شرکت و با دیگر پتانسیل‌های استان در این زمینه آشنا شدند.

در این نشست رئیس کمیسیون گردشگری اتاق با اشاره به ظرفیت‌های فراوان استان کرمان در حوزه گردشگری، اظهار داشت: کرمان دارای مناطق چهارگانه اقتصادی در بم، سیرجان، رفسنجان و جازموریان است، محصولات جنوب کرمان نیز در چهار فصل به عمل می‌آیند و عمده بازار این محصولات در کشور روسیه است.

سید محمدابراهیم علوی، با بیان اینکه جاذبه‌های کرمان نظیر کویر و دشت لوت از بی‌نظیرترین جاذبه‌های کویری و بیابانی جهان به شمار می‌روند، تصریح کرد: چشمه‌های آب گرم طبیعی، آبشارها، مناطق سرسبز و بکر دلفارد، موارث تاریخی فراوان و... از دیگر جاذبه‌های گردشگری استان به شمار می‌رود.

وی ادامه داد: به دلیل وسعت بسیار استان، بازدید و درک این جاذبه‌ها در یک سفر کوتاه ممکن نیست و برای آشنایی با حوزه گردشگری کرمان باید به این استان سفرهای بیشتری داشت. در ادامه کلیپ‌های متنوعی از ظرفیت‌های گردشگری استان کرمان در حوزه‌های مختلف فرهنگی، تاریخی، طبیعت و... نمایش داده شد. کویرنوردان آلمانی که از سابقه کویرنوردی در بیابان‌های دنیا برخوردار هستند بعد از ۱۰ روز زندگی در کویر و دشت لوت به شهر کرمان برگشتند.

ایران میزبان راهنمایان گردشگری جهان در سال ۲۰۱۷

ایران موفق شد با کسب ۱۸ رأی حق میزبانی کنوانسیون فدراسیون جهانی راهنمایان گردشگری را برای سال ۲۰۱۷ میلادی بدست آورد.

به گزارش فرهنگ امروز به نقل از ایسنا؛ گروهی از راهنمایان جوان ایرانی پس از چهار روز رایزنی با نمایندگان ۴۱ کشور دنیا که برای شرکت در کنوانسیون فدراسیون جهانی راهنمایان گردشگری به پراگ آمده بودند، موفق شدند این امتیاز را که مسیر آینده گردشگری کشور را تغییر خواهد داد، بدست آورند.

تلاش گروه جوان ایرانی تا آخرین لحظه و پیش از رأی‌گیری همچنان ادامه داشت تا تردیدهایی برخی از اعضای هیات فدراسیون جهانی از بین برود و ورق این بازی به نفع ایران برگردد. در این چهار روز هشت نماینده ایران که از اعضای کانون سراسری انجمن‌های صنفی راهنمایان سراسر کشور بودند، از رایزنی‌های وقت استراحت با راهنمایان خارجی گرفته تا نمایش فیلمی از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های گردشگری ایران، پذیرایی با سوغات و چای ایرانی، ارائه نامه‌های دوستانه گردشگران خارجی که قبلاً

به ایران سفری داشتند و نمایش فیلم دعوت از راهنمایان سراسر جهان که همزمان با برپایی کنوانسیون، در تهران تهیه شد را انجام دادند تا نظر آن‌هایی که دوست داشتند به ایران بیایند را تثبیت کنند و آن‌هایی را هم که مردد بودند، مثبت کنند. در نهایت ایران با ۱۸ رأی در برابر رقاباتی چون دانمارک و سنگاپور میزبان سال ۲۰۱۷ شد.

موفقیت ایران در این کنوانسیون جهانی درحالی صورت گرفت که برخی شرکت‌کنندگان از همان ابتدا برای برگزاری این کنوانسیون در دانمارک ابراز تمایل کرده بودند و برخی دیگر هم به خاطر حضور به نسبت پررنگ سنگاپور، شانس موفقیت آن را بیشتری دانستند، اما تلاش تا آخرین لحظه سفیران صلح ایران باعث شد نمایندگان ایران در نخستین حضورشان در این کنوانسیون، توجه اعضا را جلب کنند و سرانجام با کسب ۱۸ رأی پیروز ماجرا شود. سنگاپور موفق شد ۱۱ رأی از نمایندگان بگیرد و دانمارک نیز سه رأی بدست آورد. هدایت و اجرای این جریان صرفاً توسط جمع بزرگ راهنمایان گردشگری ایران بدون آن که دولت و یا سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در آن نقش و یا حمایتی داشته باشد، انجام شد. کنوانسیون بین‌المللی راهنمایان گردشگری از ۲۶ ژانویه (ششم بهمن‌ماه) در شهر پراگ برپا شده و ۳۰ ژانویه

- (دهم بهمن‌ماه) به کار خود پایان داد. ۳۵۰ راهنما از ۴۱ کشور دنیا در این رویداد مهم جهانی شرکت کردند تا ضمن حضور در کارگاه‌های آموزشی مرتبط با صنعت گردشگری و راهنمای تور و دیدار از پایتخت فرهنگی اروپا، میزبان این کنوانسیون در سال ۲۰۱۷ و رئیس هیات مدیره فدراسیون جهانی را هم انتخاب کنند. در کنوانسیون پراگ امسال راهنمایانی از ایران، ایتالیا، ژاپن، لتونی، هلند، پرو، فیلیپین، روسیه، صربستان، سنگاپور (که به جای اندونزی هم حق رای داشت)، مصر، یونان، انگلیس، پرتغال، کانادا (که به جای هند حق رای داشت)، ارمنستان، اتریش (که به جای اسپانیا حق رای داشت)، آمریکا، استرالیا، قبرس، چک، دانمارک، اسلواکی، تایلند، آلمان، آفریقای جنوبی، سوئد، تایلند، ترکیه و آلبانی حضور داشتند که رأی‌گیری با حضور نمایندگان آن‌ها انجام شد. علاوه بر این راهنمایانی از ماکائو، عربستان و اسکانلند نیز شرکت کرده بودند. برنامه ایران برای مهمانان کنوانسیون سال ۲۰۱۷ با شعار «جهان بدون مرز» در دو مسیر «زنجان، همدان و قم» و «شیراز و یزد» اجرا می‌شود. آرش نورآقایی، رئیس کانون سراسری انجمن‌های صنفی راهنمایان گردشگری از مذاکره‌کنندگان ایران در پراگ، میزبانی ایران از این کنوانسیون را برای جذب گردشگران ورودی بسیار حائز اهمیت دانست.

اکبر رشیدی مقدم

عضو کمیسیون گردشگری و حمل و نقل اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان کرمان و کویر شناس

کویرنوردان قدیم

کسی به درستی نمی‌داند که انسان از چه زمان موفق به تردد در پهنه وسیع مناطق خشک و کویری ایران گردیده، اما بیش از هزار سال است که در کتاب‌هایی مانند *صوره الارض - مسالک و ممالک - احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم* و غیره از وجود راه در کویر لوت و دشت کویر خبر داده‌اند. با عنایت به اینکه ولایت پهناور کرمان بیشترین سهم از مناطق خشک و کویری کشور را در کویر لوت دارا بوده است؛ و به همین نسبت مردم کرمان زمین از سهم بیشتری از راه‌های کویری و کویر نوردی برخوردار بوده‌اند. کویرنوردان قدیم به انسان‌های جیسوری اطلاق می‌گردد که طی صدها بلکه هزاران سال با کشتی کویر (شتر) تمامی مناطق خشک و کویری و بیابانی کشورمان را در می‌نوردیدند. اینان بدون داشتن ابزار ناوبری امروزی (حتی یک قطب‌نما) صدای زنگ شتران را در تمامی بیابان‌های برهوت طنین‌انداز می‌کردند. شرح کویر نوردی آنان قصه بلندی دارد که طولانی است، اما جهت تقدیم شمه‌ایی از نحوه کویرپیمائی ایشان، به مصداق (مشث نمونه خروار) به شرح کوتاه یک مسیر پرتردد می‌پردازم که این مسیر در هزار سال گذشته بین راه‌های کویری استان کرمان بیشترین میزان عبور و مرور را داشته است. این مسیر راه قدیم کرمان، مشهد می‌باشد که با گذر از اعماق کویر لوت، کرمان را به مشهد وصل می‌نموده است.

مشهد، از مسیرهای فوق مسیر سوم شاهراه محسوب می‌شده و علاوه بر زائران استان کرمان؛ قافله‌های دیگر استان‌ها مانند یزد، اصفهان، فارس و غیره در بین راه به این شاهراه می‌پیوستند؛ و زائران استان هرمزگان اکثراً با کرمانی‌ها همراه می‌شدند.

با عنایت به مطالب فوق این‌جانب اکبر رشیدی مقدم با توجه به سفرهایی که از سال ۱۳۶۶ به اعماق لوت داشته‌ام مطالعاتی را به‌اتفاق دوست عزیزم آقای وحید باقری ظرف سه سال گذشته بر روی راه قدیم کرمان مشهد از طریق راور نموده‌ایم؛ و در این مدت بحمد... موفق شدیم تعداد سی کاروانسرا و تعدادی برج و میل راهنما را از کرمان تا مشهد مورد تحقیق قرار دهیم که اولین آن بعد از کرمان کاروانسرای سرآسیاب شش و آخرین آن نزدیک مشهد کاروانسرای طرق می‌باشد و مجموع این آثار افتخاری برای میراث فرهنگی این مرزوبوم بوده و متأسفانه هموار مورد بی‌مهری واقع شده‌اند.

شرح مفصل و قدم‌به‌قدم منازل و کاروانسراهای طول راه کرمان مشهد به‌نوبه خود یک کتاب است؛ اما برای آنکه در این مقاله بگنجد، ابتدا به توضیح کوتاه آن بخش از راه که حوزه ولایت قدیم کرمان است می‌پردازم و مابقی کاروانسراها را تا مشهد مقدس گذرا مرور می‌نمایم و سعی خواهد شد در خلال مطالب به نحوه‌ی لوت نوردی قدیم هم اشاره گردد.

به‌منظور احساس واقعی خوانندگان عزیز از سختی راه و همراهی با کاروانیان عازم لوت، شرح سفر را از شهر کرمان شروع و با قافله عاشقان لوت‌نورد پا به عرصه زیبایی کویر خواهیم نهاد. قافله پس از آمادگی مسافران و تهیه آذوقه، علفه تدارکات مورد نیاز؛ بارگیری را آغاز می‌نماید و کجاوه‌ها توسط ساربانان برای زن‌ها و بچه‌ها بر شتران بسته می‌شد گروهی که توان پرداخت هزینه شتر را نداشتند. بارونه را بر الاغ می‌نهادند و سرانجام زمانی فرامی‌رسید که قافله‌سالار بانگ حرکت سر می‌داد، آن زمان دل‌های آرزومندی که پای رفتن نداشتند گرد کاروان جمع شده و با آبدیده زائران حرم را بدرقه می‌نمودند. قافله از دروازه شهر خارج می‌شد درحالی‌که صد قافله دل در پی داشت.

آن سفر کرده که صد قافله دل همراه اوست

هر کجا هست، خدایا به سلامت دارش
کاروان از دروازه گبری (دروازه مشهد) و خندق پشت آن واقع در انتهای خیابان شهید باهنر فعلی از شهر کرمان خارج می‌شد. عوامل قافله شامل مسافران، ساربانان و قافله‌سالار بودند. جلودار قافله ساربانی کارگشته بود که به آن بلدچی (بلد) می‌گفتند. بلدچی راهنمای کاروان بود و روزها با استفاده از عوارض بین راه مانند کوه‌ها، تپه‌ها، مسیل‌ها، روئیدنی‌ها، جنس زمین ...؛ و همچنین خورشید مسیریابی می‌نمود و شب‌ها عمدتاً با موقعیت ستاره‌ها و عوارض زمین قافله را هدایت می‌کرد. در ضمن بلدچی‌ها رد زنان بسیار ماهری بودند به‌طوری‌که قادر بودند رد یک نفر را در دل شب تعقیب نمایند؛ و علاوه بر این بلدچی در نقاط حساس و سر دو راهی‌ها به‌منظور علامت‌گذاری با سنگ یا کلوخ ستون کوتاهی (کمتر از یک متر) می‌ساخت که به آن چپله یا سنگ‌چین می‌گفتند. چپله‌ها در مسیریابی و هدایت کاروان نقش اساسی داشتند.

از سال ۲۰۳ هجری قمری که وجود نازنین امام هشتم (ع) در خاک خراسان مدفون گردید همه ساله شمار بی‌شماری رنج سفر و ترس خطر را به عشق زیارت آن امام همام به‌جان خریده و با دلدادگی به دل لوت زده‌اند تا خود را به مشهد برسانند. اینان از خطر نه‌راسیده و عقل مصلحت‌اندیش را یک سو نهاده، مجنون وار پا به لوت می‌گذارند.

عاقل به کنار رود تا بل می‌جست

دیوانه‌ی پابره‌نه از رود گذشت
این لوت نوردی با سختی بسیار همراه بود و درمقایسه با امروز همین بس که اکنون از کرمان تا مشهد رفت‌وبرگشت جمعا با اتوبوس ۲۸ ساعت و با هواپیما دو ساعت و بیست دقیقه طی می‌شود، درحالی‌که رفت‌وبرگشت همین راه در گذشته با تحمل سختی و مرارت حداقل به ۶۴ روز زمان نیاز داشته است؛ و این در حالی است که طول جاده آسفالتی و ترانزیتی فعلی ۹۰۵ کیلومتر، اما راه قدیم ۴۰ کیلومتر کمتر بوده است، زیرا قافله‌ها در گذشته بعضی فاصله‌ها را مستقیم‌تر می‌پیموده‌اند. قبل از آنکه نحوه پیمایش راه قدیم بیان گردد، یادآوری چهار نکته ضروری است.

اول: انسان در راهپیمایی طولانی در زمین هموار هر ساعت حدود ۴ کیلومتر و در طول روز قادر است بین ۲۰ تا ۴۰ کیلومتر را با توجه به عوارض زمین، وضعیت جو، ضریب امنیت راه و توان همراهان طی نماید؛ و مابقی اوقات را مجبور است صرف استراحت، خواب و تغذیه کند. بنابراین در راه‌های قدیم به‌طور معمول حداقل هر ۲۰ تا ۴۰ کیلومتر محل اسکان وجود داشته است. به‌علاوه ساخت راه و کاروانسرا از قدیم جزء اعتقادات مردم این مرزوبوم بوده و نشانه آن کاروانسراهای زیبایی است که هنوز هم در دل کویر، کوهستان و بیابان‌های ایران پابرجا هستند.

دوم: نباید فراموش کرد که هر ساله خیل عظیمی از مردم کرمان زمین به مشهد مسافرت می‌نمودند. بهترین دلیل آن حسینی کرمانی‌ها در محله نوغان نزدیک حرم رضوی است که از قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین تکایای مشهد می‌باشد که هنوز پابرجاست. کرمانی‌ها از این حسینی به‌عنوان زائر سرا و محل عزاداری استفاده می‌نموده‌اند؛ اما در گذر تاریخ نقش زائر سرائی آن کم‌رنگ شده که جا دارد این نقش احیا گردد.

سوم: سابقه تردد در این راه به بیش از دو هزار سال می‌رسد زیرا کرمان در مسیر راه تجاری هرمزگان به خراسان بوده است منتها از زمان شهادت امام رضا (ع) میزان تردد در این راه چندین برابر شده است؛ و استفاده از کلمه کویر لوت از گذشته در کرمان رایج بوده مرحوم دکتر احمد مستوفی از دشت لوت استفاده نموده و بعضی بیابان لوت گفته‌اند در هر صورت کرمانیان به مناطقی وسیعی که خاک زمین شوره‌زار و فقر پوشش گیاهی دارد کویر اطلاق می‌نمایند.

نکته آخر: زوار کرمانی از سه مسیر کویری می‌توانستند به مشهد بروند مسیر اول: کرمان، زرنه، کوه‌بان، کویر طبرس، تربت حیدریه، مشهد.

مسیر دوم: کرمان، شهداد، کویر لوت، بیرجند، تربت حیدریه، مشهد.

مسیر سوم: کرمان، راور، کویر لوت، فردوس، تربت حیدریه

گوئی که نیشی دور از او در استخوانم می رود اما ساریان تنها گوش به فرمان قافله سالار بودند زیرا قافله سالار انسان دوراندیش و کارآزموده ای بود که مدیریت کاروان را بر عهده داشت. برنامه ریزی گام به گام سفر، تقسیم کار بین عوامل کاروان، رفع مشکلات احتمالی، پیش بینی مخاطرات آینده و از همه مهم تر مشورت با ساریانان و همراهان و اخذ تصمیم به جا با توجه به منافع جمع و... از وظایف قافله سالار بود. سخن او برای همه اهل کاروان حجت بوده است.

به دستور قافله سالار سومین شب در کاروانسرای آبیید سپری می شد. کاروانسرای آبیید از یادگارهای حاج آقا علی کرمانی معروف به حاج آقا علی زعیب الله است که در کرمان و رفسنجان مجموعه ای شامل مسجد، بازار، کاروانسرا و آب انبار از او برجاست. چشمه آب روان و درختان بیدی که در جوار این کاروانسراست وجه تسمیه آبیید است. از اینجا تا راور هنوز ۵۰ کیلومتر از راه مانده است.

از کاروانسرای آبیید تا منزل بعد یعنی کاروانسرای حوض پنج راه هموارتر است. علت نام گذاری کاروانسرای حوض پنج این است که پنجمین کاروانسرا از کرمان است کاروانسرای حوض پنج در دشت واقع شده و محل تلاقی مسافران و زوار منطقه رفسنجان و زرنده با شاهراه کرمان مشهد بوده است. زمین های اطراف کاروانسرا قرمز رنگ است و این کاروانسرای دارای آب انباری است که هنوز هم آب دارد. این مجموعه بین راهی توسط آقای ابراهیم تاجر بیرجندی ساکن کرمان ملقب به معین التجار ساخته شده است. کاروانسرای حوض پنج بنائی از نوع کاروانسراهای چهار ایوانی سرپوشیده می باشد که در قسمت شرقی آن راه پله ای وجود دارد که در هر طرف آن سه ایوانچه با طاق جناغی جلب توجه می کند. دو سکوی آجری نیز در دو طرف ایوانچه ها برای استراحت کاروانیان احداث شده و هشتی در حدفاصل ورودی و حیاط است.

از اینجا زائران و مسافران به علت نزدیک شدن به شهر پر از نعمت راور به فکر استراحت و بازسازی کامل و عزیمت

هفت کیلومتر اضافه پیمایش نموده و در کاروانسرای هروزسفلی اطراق نمایند زیرا در هروز علاوه بر کاروانسرا؛ حمام و مسجد برای زوار آماده بوده است.

آبادی هروز با درختان میوه های خود مانند زردآلو، انگور و غیره پذیرای زوار و رهگذران بوده و کیفیت نان طبخ شده در هروز زبانزد بوده است هوای خوش هروز کاروانیان را دور هم جمع می نمود و دلچسپی چای دم کشیده در کنار آتش اهل دل را سر ذوق آورده که شبی را با ایاتی زیبا این چنین دم کنند.

این قافله عمر عجب می گذرد

دریاب دمی که با طرب می گذرد

ساقی غم فردای حریفان چه خوری

پیش آر پیاله را که شب می گذرد

در پایان، حکایت کاروان اسیران ره شام به میان می آمد. آن دم شور محشر به پا شده و دل های آتش گرفته زوار را، تنها آب دیده مدد می نمود.

گاه اتفاق می افتاد که زوار مناطق جیرفت و کهنوج و بم در کاروانسرای هروز به دیگر زوار می پیوستند آن ها از طریق آبادی کشیت، چهر، اندوهجرد و گودیز به شهداد وارد می شدند. سپس از طریق آبادی های پوزه کوه، دهران و گزک خود را به حرجند می رسانده اند و در کاروانسرای حرجند ساکن می شدند این کاروانسرا با ۹ باب اتاق پذیرای زوار در حرجند بوده و نهایتاً این کاروانیان در هروز به شاهراه کرمان مشهد متصل می گردیدند.

منزل بعد از هروز، کاروانسرای آبیید است که اکنون در کنار جاده آسفالتی کرمان راور واقع شده است، از اینجا زوار با پیمودن حدود بیست کیلومتر در ارتفاعات و دره های با شیب تند و گذر از آبادی باصفای سرعرشبه کاروانسرای آبیید می رسیدند. در سربالائی ها، سعی کاروان، دیدنی و طنین زمزمه ای ساریان آهسته ران شنیدنی بود.

ای ساریان آهسته ران کارام جانم می رود

آن دل که با خود داشتیم با دستانم می رود

من مانده ام مهجور از او در مانده و رنجور از او

کاروان پس از خروج از شهر کرمان مستقیماً به سمت حوض دق حرکت نموده و پس از عبور از کنار دو حوض دیگر به سرآسیاب وارد می شد درحالی که از حوالی آبادی های فتح آباد- قلیان چی- پوزه کوه- ده چنار- فرح آباد و زنگی آباد عبور نموده بود و شب اول را در کاروانسرای سرآسیاب شش که داری محیطی دنج و باصفا بوده؛ منزل می نمود، این کاروانسرا توسط فردی خیر به نام حاج ابراهیم کرمانی فرزند حاجی الله وردی (الله ویردی) ساخته شده است و به نظر می رسد حاجی الله وردی جد طایفه الله وردی است که هم اکنون در سرآسیاب زندگی می نمایند و علت نام گذاری سرآسیاب آن است که نهر آبی در سرآسیاب جریان داشته که قادر بوده است، چند آسیاب سنگی را بچرخاند. کاروانسرای سرآسیاب هنوز پا برجاست و در مقابل آن چناری عظیم و وحسینه ایی زیبا وجود دارد.

روز بعد اهالی قافله پس از خواب شبانه بار بسته و حرکت را آغاز می نمودند درحالی که اولین درس را آموخته بودند که عاقل دل به دنیا نمی بندد همان گونه که مسافر دل به کاروانسرا نمی بندد. به قول مولای متقین بگذارید و بگذرید، ببینید، دل نبندید، چشم بیندازید و دل مبارزید که دیر یا زود باید گذاشت و گذشت.

به هر صورت کاروان با عبور از آبادی های هوتک و چترود به سمت گذار خراسانی ادامه مسیر داده و پس از عبور از دره شام و آبادی ده گیر در کاروانسرای شهرج اطراق می نمود. از نکات جالب کاروانسرای شهرج سنگ نوشته سر درب آن است که به صراحت علت ساخت کاروانسرا را استفاده زوار امام رضا (ع) و رهگذران ذکر می نماید. عین کلمات چنین است: وقف نمود جناب مستطاب آقای سید محمدحسین ولد مرحوم مغفور حاجی آقا سید یحیی تاجر کرمانی این کاروانسرا را بر زائران حضرت امام رضا و عبور کنندگان... شهر جمادی ۱۳۴۰ هجری قمری

وسعت کاروانسرای شهرج جویگوی اسکان تمامی کاروان ها نبوده بنابراین گروهی ترجیح می دادند حدود

دکتر علوی در کمیسیون گردشگری اتاق بازرگانی ایران دستی بر آتش گردشگری دارند آثار تعجب و شگفتی در سیمای ایشان پیدا بود؛ و گفتند چندی پیش گروهی از یکی از دانشگاه‌های معتبر کانادا برای احیاء مسیرهای جاده ابریشم به کرمان آمده بودند و این گروه آرزویشان دیدن این کاروانسراها بود.

غرب کاروانسرای دربند کویر لوت و شرق آن ارتفاعات دربند و لکر کوه می‌باشد این منطقه و دیگر ارتفاعات اطراف آن زیستگاه پلنگ آسیاتست. دهنه‌های ارتفاعات اطراف دربند به گونه‌ای است که به آسانی می‌توان راه‌های عبور را بست و معبر عبوری را کنترل نمود، از این رو به آن دربند گفته شده. مضافاً حوض جهانگیرخان، پاسگاه رضا خانی و برج دیده بانی جنب آن و بند سنگی پشت پاسگاه از دیگر آثار تاریخی هستند که در نزدیکی کاروانسرای دربند قرار دارند.

در سر درب کاروانسرای در بند سنگ نوشته‌ای نصب بوده است که این عبارت بر آن حک شده بوده (در عهد دولت شاهنشاه ایران ناصر الدین شاه قاجار این رباط را وکیل الملک محمد اسماعیل خان نوری زاده... توفیق به انجام رسانید).

ولی در متون تاریخی آمده است که این کاروانسرا عمدتاً با پول شخصی به نام حاجی میرزا محمدابراهیم کرمانی ساخته شده و قصه شیرینی دارد که خالی از لطف نیست حاجی محمدابراهیم مرد متمول و ملاک بوده و اموال زیادی داشته و بیشتر اوقات اموال خود را صرف امورات خیر، ساختن کاروانسرا و غیره می‌نموده. از جمله چنانچه که قبلاً اشاره شد کاروانسرای قریه هر روز از آثار خبر ایشان است، ایشان گرفتار جمعی افراد حسود و تنگ نظر گردیده و سعایت وی را نزد حاکم کرمان وکیل الملک می‌برند وکیل الملک هم ایشان را فرا خوانده و به او می‌گوید، شما که این همه مال و ثروت اندوخته‌ای اگر بخواهی من

کاروانسرای چاه کوران که در ارتفاعات واقع شده، نزدیک به جاده آسفالتی می‌باشد و در نقطه‌ای واقع شده که کوه‌های اطراف آن از تنوع رنگ بسیار شگفت‌انگیزی برخوردارند و بر ارتفاع مشرف این کاروانسرا برجی سالم و زیبا چشم نوازی می‌کند و علاوه بر این یک میل راهنما در نزدیکی کاروانسرا قابل مشاهده است. کاروانسرای چاه کوران توسط سید هدایت اله سیرجانی ساخته شده است و اکنون سالم و قابل استفاده می‌باشد. کاروانیان حوالی ارتفاع باغ پهلوان و بیابان‌های شرق راور گاه به آثار و رد سم گور خر زرد ایرانی و گور اسب برخورد می‌نمودند؛ که با هزاران تاسف در اثر شکار بی رویه نسل این حیوان زیبا از سال ۱۳۵۹ در این منطقه مشاهده نگردیده است.

مسیر کاروانسرای چاه کوران تا دربند داخل مسیل و ارتفاعات الوان باچین خوردگی‌های زیباییست. کاروانسرای در بند در ساحل کویر لوت قرار دارد؛ و به آن کاروانسرای شوری یا شور دروازه هم گفته می‌شود، این کاروانسرا دارای چند نخل خرما و دو چشمه آب در مقابل خود می‌باشد و همچنین تنوری سفالی در کنار این کاروانسرا به چشم می‌خورد که متعلق به دالان‌دار بوده است. دالان‌دار به کسی اطلاق می‌شود که دالان ورودی بعضی کاروانسراها مستقر بوده و کارش نظافت و نگهداری کاروانسراست؛ هر قافله که به کاروانسرا وارد می‌شده ملزم بود هنگام خروج بابت خدمات دریافتی مبلغی پرداخت نماید که به این وجه دالان داری گفته می‌شد، مضافاً دالان دار به فروش نان تازه، علوفه و بعضی مایحتاج کاروان می‌پرداخته است.

در کنار کاروانسرای دربند آثاری از یک کاروانسرای بسیار قدیمی به چشم می‌خورد. کاروانسراهای چاه کوران و دربند از سالم‌ترین و زیباترین کاروانسراهای کل کشور می‌باشند. سال گذشته در سفری که به اتفاق آقایان محمدحسین یزدانپناه و دکتر سید محمدابراهیم علوی برای دیدن کاروانسراها داشتیم، از آنجا که آقای

به کویر بودند. قبل از راور کاروان، از آبادی‌های شریف‌آباد و فیروزآباد عبور می‌نمود. در شریف‌آباد کاروانسرای وجود داشت که متعلق به عصر قاجار و بانی آن حاجی غلامعلی خان بوده است. متأسفانه اثری از این بنا نمانده است.

نام راور را بعضی محققان مخفف «راهور» به معنای نگاه‌دارنده و محافظ جاده نامیده‌اند که بعد به «راور» تغییر یافته است و یا از واژه «راهبر» نیز سخن به میان آمده که به معنی هادی و راهنما و راه‌آموز است. در گذشته گروهی راهنما در این محل حضور داشتند که قافله‌ها را راهنمایی کرده و از لوت عبور می‌دادند به علاوه همیشه راور مرکز و محل راهداری و محافظت راهیان لوت بوده و همیشه عده‌ای سرباز برای ایمنی راه و پیدا نمودن گم‌شدگان از راور به کاروانسرای دربند اعزام می‌شدند. اینان همیشه در آماده‌باش بوده‌اند زیرا کاروان‌ها با توجه به فصل و وضعیت هوای مسیر گاه شب رو و گاه روز رو بوده‌اند.

شهرستان راور در حال حاضر کلکسیون از کاروانسراهای متعدد و برج‌های خشتی و سنگی و آجری و قلعه‌های تاریخی و آب‌انبار و حوض‌های دیدنی است؛ که اکثراً سالم مانده‌اند زیرا در کویر لوت و حوالی آن به علت بارش کم باران اکثر بناها از عمر بیشتری برخوردارند. اگر به این کلکسیون تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و استعداد نهفته لوت نوردی و... را اضافه نماییم مجموعه آن‌ها گنجینه بی‌مانندی محسوب می‌شود که قابلیت جذب گردشگر از سراسر دنیا را دارد که امید می‌رود روزی شاهد آن باشیم با همت مسئولین و پشتکار اهالی شاهد بهره‌برداری از این گنج بی‌بدیل در جهت بارور نمودن جامعه محلی باشیم؛ زیرا شهرستان راور توان شکوفایی خود را با اتکا به صنعت گردشگری در خود نهفته دارد. کاروان یک روز را در راور به تجدید قوا پرداخته و آماده حرکت می‌گردید. این یک روز برای ساربانات غنیمت بود زیرا ساربانات از همه خسته‌تر بودند به حدی که گاهی از خستگی حین حرکت بالای شتر می‌خوابیدند. آنان علاوه بر پیمودن مسیر کارهای سخت دیگری مانند بارگیری و بارندازی در هر منزل، رسیدگی به شتران و... را برعهده داشتند. کاروان راور را که پشت سر می‌نهاد با عبور از کنار دو برج زیبای کاروانسرای خشت و گلی اسماعیل آباد وارد می‌شد. اهالی کوهپایان و بهاباد در راور یا بالاتر از آن به دیگر مسافران می‌پیوستند. آبادی اسماعیل آباد با احداث قنات توسط اسماعیل خان وکیل الملک والی کرمان به وجود آمده است و کاروانسرای اسماعیل آباد توسط فرزند ایشان ولی خان ساخته شده؛ و حدود دو قرن قدمت دارد؛ و در حال حاضر نسبتاً مخروبه است.

منزل بعد از اسماعیل آباد کاروانسرای چاه کوران (چاه کورو) بوده است. بعضی علت نام‌گذاری آن را کور کردن چند تن از مهربان نادرشاه یا مردم عادی در این محل به امر نادر دانسته‌اند. خلاصه نام این کاروانسرا همراه بود با نقل داستان قدرت‌نمایی‌های نادر شاه و انجام بی‌سرانجامش.

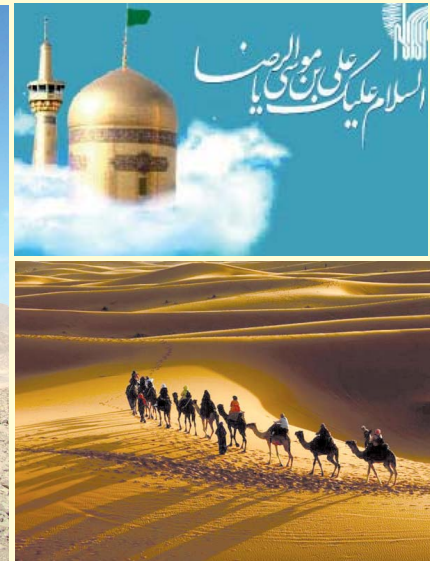
سر شب، سر قتل و تاراج داشت

سحر که نه تن سر، نه سر تاج داشت

به یک گردش چرخ نیلوفری

نه نادر بماند و نه نادری

این بانوی بزرگوار است.

خطر سوم طوفان‌های سهمگین بود که ناگهان از گوشه‌ای روزه‌کشان فرامی‌رسید آن زمان چشم را نمی‌دید و باد بسیار تند وحشتی در کودکان و زن‌ها می‌انداخت که غیر تصور است. ساربانان به سرعت شترها را خوابانده و زانو می‌بستند و کاروانیان در میان آن‌ها پناه می‌جستند تا طوفان آرام گیرد؛ اما بودند افرادی که پیمانۀ عمرشان در پهنه‌لوت پر می‌شد و به علت یکی از خطرات فوق جان می‌سپردند. حاشیه‌نشینان کویر، جان سپردگان لوت را شهید خطاب می‌نمودند؛ گرچه تصور بر این است که شهید کسی است که در معرکه نبرد به شهادت رسیده باشد، اما لوت نشینان جان سپرده وادی لوت را، مؤمن مجاهدی می‌پنداشتند که با عشق و اعتقاد پای در راه گذارده و در جهت رسیدن به پاکی و نور جان به جان آفرین تسلیم نموده است؛ از این رو فدا شده در لوت را با مرده‌ی در رختخواب برابر نمی‌دانستند.

عاشقانی که باخبر می‌رند

پیش معشوق چون شکر میرند

از فرشته گذشته‌اند به لطف

دور از ایشان که چون بشر میرند کاروانیان با هزاران هول و هراس با عبور از کنار میل‌های راهنما؛ خود را به کاروانسرای بعدی یعنی کاروانسرای چهل پایه می‌رسانند؛ و تسلی آن‌ها این بیت از خواجه شیراز جناب حافظ بود که:

گر چه منزل بس خطرناک است و مقصد بس بعید

هیچ راهی نیست کان را نیست پایان غم مخور بعد از طی مسافت ۳۰ کیلومتر قافله به کاروانسرای چهل پایه می‌رسد کاروانسرای چهل پایه در حال حاضر از جاده آسفالت بسیار دورافتاده است. این کاروانسرا سالم و دارای آب‌انبار و برجی دیدنی است که این برج بر بالای بلندی مشرف به کاروانسرا قرار دارد. وجه تسمیه چهل پایه را این گونه گفته‌اند که در گذشته در این نقطه پایابی حفر شده بود که در زیرزمین آب جوشیده و در حوضچه‌ای جمع می‌شد که به مصرف کاروانیان می‌رسیده است. این پایاب چهل پله داشته و از این رو محل را چهل پایه

می‌دادند که تنها حرکت نمایند تا این که وقت زیادی را معطل جمع شدن دیگر کاروان‌ها بمانند.

چرا دل بر این کاروان گه نهیم

که یاران برفتند و ما بر رهیم

این گونه کاروان‌ها بهترین طعمه برای راهزنان بی‌رحم بودند؛ و راهزنی حرفه بعضی از طوایف بود؛ که بسیار جسور، جنگجو، ورزیده و بی‌رحم بودند. یک جماعت از راهزنان که در لوت غوغا می‌نمودند، قوم کوفج یا کوچ است. این قوم در جنوب ولایت کرمان در کوهی به نام قفص می‌زیسته و دامنه غارت آن تمامی کویر لوت حتی بخش‌هایی از دشت کویر مانند جندق در استان اصفهان و دیر گچین حوالی قم کشیده می‌شده است.

المقدسی جغرافیادان و جهانگرد قدیم حدود هزار سال قبل در مورد این قوم چنین می‌نگارد: (هفتاد روز در بیابان بین فارس و خراسان سفر کردم همه چیز را دیدم و همه راه‌ها را پیرودم بیابان‌ها همه خوفناک از وجود قفص (کوچه‌ها) بود که از جبال کرمان سرازیر می‌شدند و مردمی وحشی و شقی بودند و به کسی گذشت نداشتند و به مال راضی نمی‌شدند تا صاحب آن را نکشند، بدین منظور سر بیچارگان را بر زمین نهاده و با سنگ بر آن می‌کوبند تا قالب تهی کند وقتی علت را پرسیدم گفتند تا شمشیر کثیف نشود!!! سرانجام این قوم با حمله ای غافلگیرکننده توسط ملک قاورد شاه از صفحه لوت محو شدند. البته گروه‌های کوچکی غیر از کوچ‌ها بودند که همواره در پهنه لوت به غارت مشغول بوده‌اند.

بعد از راهزنان؛ گم‌شدن دومین خطر محسوب می‌شده و بیشترین آمار گم‌شدگان و تلفات بین کاروانسرای دربند تا کاروانسرای بعد یعنی کاروانسرای چهل پایه بوده است و بهترین کاری که برای جلوگیری از گم‌شدن در این بخش به عمل آمده متعلق به بانوی بلندهمتی به نام کرلایه بوده است. وی با پول شخصی خود بین کاروانسرای دربند و کاروانسرای چهل پایه اقدام به ساخت ۸ میل (پایه‌های از جنس سنگ با گچ و ساروج) در طول راه می‌نماید نگارنده این پایه‌ها را روئیت نموده و هنوز تعدادی از آن‌ها در کویر لوت سالم هستند که دیدن آن‌ها باعث طلب مغفرت برای

حافظ و حامی تو باشم باید مبلغ سنگینی به من پرداخت کنی تا از شر اشار خودی و غیره خودی محفوظ باشی. حاجی محمدابراهیم می‌گوید من خطا و خلافی نکرده‌ام که جریمه بدهم؛ اما وکیل المک حاضر نبود از این لقمه چرب دست بکشد.

نهایتاً حاجی محمدابراهیم ناچار گردید مبلغ سنگینی را به ایشان بپردازد و در هنگام پرداخت گفت: این اموال را به تو می‌دهم ولی بدان نمی‌توانی آن‌ها را حیف و میل نمایی؛ و بلافاصله خارج می‌شود. ساعتی نمی‌گذرد که دل‌درد شدیدی به سراغ وکیل المک می‌آید که کارش سخت می‌شود به ناچار حاجی محمدابراهیم را نزد خود فرامی‌خواند که اموال خود را پس بگیر، حاجی می‌گوید مالی را که داده‌ام دیگر پس نمی‌گیرم اگر واقعا قصد پس دادن داری آن را به مصرف کار خیری برسان. وکیل المک پس از قبول این مطلب از درد دل کشنده رها شده و مبلغی نیز بر روی مال حاجی محمدابراهیم گذاشته و کاروانسرای دربند را برای آسایش کاروانیان و زوار حرم رضوی می‌سازد و از این رو بعضی به آن کاروانسرای «درد دل» هم گفته‌اند.

از بالای برج و باروی این کاروانسرا تا چشم کار می‌کند لوت بی‌انتها پیداست. از اینجا به بعد اصل کویرنوردی و مخاطرات احتمالی شروع می‌شود. سخن قافله‌سالار در این منزل با کاروانیان این بود.

آسوده نخواهید که رهزن سر راه است

غافل شدن از قافله پایان تباه است

از اینجا به بعد لوت است و لوت؛ غارت شدن، گم نمودن راه، جان سپردن از تشنگی و گرفتار شدن در طوفان سهمگین از خصوصیات این قسمت از راه است؛ و صدای زنگ کاروان که گاهی از روبرو می‌آید باعث اطمینان می‌شد؛ زیرا راهزنان برای غافلگیری با سکوت حرکت می‌نمودند.

برای در امان ماندن از غارت راهزنان عوامل حکومتی با سربازان تحت خدمت خود گاهی کاروانیان را در بخشی از راه همراهی می‌کردند که شرط همراهی آن بود تا چند کاروان با هم حرکت نمایند؛ اما خیلی از کاروان‌ها ترجیح

بسیار دیدنی بود زمانیکه زائران با پای خسته و دل شکسته؛ چشم گریان و جگر سوزان گام به حرم می‌نهادند و در گوشه ای کف دستها را به سمت آسمان بلند می‌نمودند که نشان دهند با دست خالی آمده‌اند و مناجات آن‌ها در این حال شنیدنی بود که:

ای نسوای دل بینوای من خدای من
درد من طیب من دواي من خدای من
جز تو کس ندارد ای با خبر از راز همه
خبر از گریه بی صدای من خدای من
این تو و کرامت و بزرگی و عنایت
این من و جرم من و خطای من خدای من
در آن حرم خدا خریدار دل شکسته آنان و مرهم‌گذار
جگر سوخته ایشان بود. درود خدا بر اینان که پویندگان
وادی حرم دوست بودند و سلام به روح ملکوتی آن امامی
که جذبه معنویت با این همه خطر باعث جلب این همه
عاشق و مجنون از کرمان و اقصی نقاط عالم به مشهد
مقدس بوده است.
در ره منزل لیلی که خطر هاست در آن
شرط اول قدم آنست که مجنون باشی

پی نوشت:

- کتاب شهداد و جغرافیای تاریخی دشت لوت؛ احمد مستوفی
- کتاب صوره الارض؛ ابن حوقل
- کتاب عبور از صحاری ایران؛ دکتر آلفونس گابریل
- کتاب لغت نامه دهخدا؛ دهخدا
- کتاب راور جلوه گاه هنر؛ محمد علی گلاب زاده
- کتاب سفر نامه خراسان و کرمان؛ غلامحسین خان افضل الملک
- کتاب راور شهری در حاشیه کویر؛ ماشالله کاربخش راوری
- سایت کویرها و بیابانهای ایران
- سایت تیبان
- سایت مرکز پژوهش های هنری آستان قدس رضوی

مسافری بر اثر خستگی مفراط و خواب سنگین در گوشه‌ای جا می‌ماند. آن‌که خفته بود خسته بود و آن‌که رفته بود جسته بود.

خوشا به حال رفتگان و بدا بر احوال جا ماندگان ...
کاروان رفت و تو در خواب و بیابان در پیش
کی روی ره ز که پرسى چه کنى چون باشى
از نایبند به بعد زوار و مسافران لوت‌نورد در سرزمین
خراسان گام برمی‌داشتند اولین شهر بزرگ خراسان که
بر سر راه قرار داشت تون یا فردوس بود برای رسیدن
به فردوس تا نایبند کاروان‌ها به ترتیب در کاروانسراهای
چشمه گز، چشمه آبگرم، زنوغان، عرب آباد، دیهوک، چاه
گنبد، رباط خوشاب و چاه شور منزل می‌نمودند. سپس به
شهر فردوس وارد می‌شدند.

بین نایبند تا فردوس راه قافله رو حدود ۲۴۰ کیلومتر
بوده که این فاصله را در ۹ روز طی می‌شده است عمده
این راه خشک و کویریست و اکثر زوار استانهای فارس،
اصفهان و یزد که از طریق رباط پشت بادام آمده بودند
در بین این راه به شاهراه مشهد می‌پیوستند. از این به بعد
کاروانسراها شلوغ و لهجه‌ها متفاوت بود.
از شهر فردوس تا شهر بزرگ بعد، یعنی تربت حیدریه
به ترتیب کاروانسراهای برون، بجستان، یونسی و رباط
بی‌بی قرار داشت. شهر بعدی شهر محبوب زوار از لوت
گذشته یعنی «مشهد الرضا» بود زوار که از تربت حیدریه
حرکت می‌نمودند راهی نسبتاً کوهستانی و سبز در پیش
داشتند و بعد از پنج روز به مشهد وارد می‌شدند و آخرین
منزل از تربت حیدریه تا مشهد کاروانسراهای شور حصار
یا رباط سنگ، رباط سفید، شریف‌آباد و طرق بود. از چند
کیلومتر مانده به مشهد که گنبد طلائی حرم دیده می‌شد
مسافران به ساربانان هدیه‌ای می‌دادند که گنبد نما (گنبد
نما) معروف بود. کاروانیان وقتی به طرق می‌رسیدند که
بیش از یک ماه از خانه و کاشانه دور بودند. در این مدت
هر قدم که به مشهد نزدیک می‌شدند مشتاق‌تر بودند و
هنگام ورودشان به شهر مشهد حال و هوای آن‌ها غیر
قابل وصف می‌باشد.

گفته‌اند نگارنده این پایاب را ملاحظه نموده و آثار آن هنوز
هم پیداست و رفتن درون آن بسیار وحشت‌انگیز است.
در لغتنامه دهخدا از محلی به نام دیربردان بین خراسان
و کرمان نام برده شده که به احتمال زیاد همین محل
چهل پایه است. در لغت نامه دهخدا به نقل از ابن حوقل
این گونه نگاشته شده است: از زاور (راور) که قریه‌ی آبادی
است ... از آنجا به کوچوی یک منزل است و کوچوی جایی
است با چشمه‌ای کم آب ... و از آنجا تا دیر بردان (احتمالاً
چهل پایه) به منزلی که حوضی پر از آب باران دارد یک
منزل است و در آن بنایی نیست.

کاروانسرای چهل پایه توسط مرد بلند همتی از بزرگان
بم به نام سلیمان خان بهجه الدوله ساخته شده است این
کاروانسرا دارای دو حوض و یک برج بسیار زیبا می‌باشد
که در حال حاضر همچون نگینی فراموش شده در دل
کویر از نظرها افتاده است.

بین کاروانسرای چهل پایه و کاروانسرای نایبند، منزل
دیگری است بنام «حوض خان» این حوض در میان
دشتی است که اطراف آن کوه است و در کنار آن اتاقی
است که سایه بان مسافران و زوار لوت بوده است در این
جا دو آب‌انبار است یکی مستطیل شکل و دیگری مدور.
حوض مدور بسیار بزرگ و سالم و زیباست. یاد می‌آید
اوایل دهه ۱۳۷۰ از این حوض دیدن کردم این حوض با
آجر ساخته شده و برای عایق کاری مخزن آن از ساروج و
لایه‌ای سرب استفاده شده است. به یقین در هیچ جای
دیگر کویر لوت حوض به این زیبایی وجود ندارد. این
حوض توسط گنجعلیخان حاکم کرمان ساخته شده است.
این حاکم با آثاری که از خود در شهر کرمان بجای نهاده
نیازی به معرفی نزد کرمانیان ندارد حمام، مسجد، میدان،
کاروانسرا، حوض و... از جمله بناهای ماندگار اوست.

غرض نقشی است کز ما جای ماند
که هستی را نمی بینم بقائی
مگر صاحب دلی گاهی ز رحمت

کند در حق درویشان دعایی
از چهل پایه به بعد احتمال طوفان کمتر اما خطر راهزنان
بیشتر بوده است کاروانیان با احتیاط خود را به حوض خان
رسانده و به سوی نایبند ادامه مسیر می‌دادند. افرادی که
به سلامت از این وادی خطرناک عبور می‌نمودند در نایبند
شکر گذار توانا بودند.

البته قبل از نایبند کاروان به دیگ رستم می‌رسیده
که دارای چشمه آبگرم؛ حوضچه و درختان نخل بوده
است نایبند از صدها سال قبل مأمن کاروانیان بوده و
بعضی علت به وجود آمدن آن را استقرار پایگاه نظامی
تأمین کننده راه کویر می‌دانند. در طول تاریخ اهالی
نایبند از پرداخت مالیات و مطالبات دیوانی معاف بوده‌اند
در گذشته نایبند اول خاک طبس محسوب می‌شده، اما
اکنون از نظر تقسیمات کشوری ابتدای حوزه سرزمینی
طبس حوالی چهل پایه می‌باشد. حفظ و حراست قافله‌ها
و امداد رسانی گم‌شدگان و یافتن اجساد و اموال جان
باختگان تا چهل پایه به عهده اهالی نایبند و از چهل پایه
این مأموریت به عهده نگهبانان مستقر در دربند بوده است.
کمک به جاماندگان از دیگر خدمات این نگهبانان است
زیرا قافله‌ها بین هر دو کاروانسرا لختی اطراق می‌نمودند و
گاهی اتفاقی می‌افتاد که در اطرافگاه یا حتی در کاروانسرا،

مناسب‌ترین واژه برای نامگذاری لوت‌شهاداد کدام است؟

کوير، بيابان، صحرا و يا دشت

■ **سید عبدالرضا جعفری صدر**
عضو کمیسیون گردشگری و حمل و نقل اتاق
بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان
استاد یار دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

تاکنون در نوشته‌ها و شنیده‌ها نام‌های متفاوتی مانند کوير، پلايا، لوت، صحرا، دشت و بيابان در مورد نام کوير لوت دیده و شنیده‌ایم. وجه تسمیه این نام‌های متفاوت از کجا آمده است و کدام تعریف در مورد کوير لوت کامل‌تر، جامع‌تر و مصداق بیشتری دارد. در ادامه ابتدا این واژه‌ها را تعریف و سپس در پایان دلایلی در مورد این که واژه کوير لوت مناسب‌تر است آورده شده است.

کوير لوت پهناورترین کوير ایران است که در بخش جنوب شرقی کوير مرکزی قرار گرفته است. کويرهای ایران حدود ۳۴ میلیون هکتار مساحت دارند. علاوه بر این ۱۶ میلیون هکتار از مراتع کشور فقیر و شرایط کويری را تحمل می‌نمایند. با توجه به بارندگی‌های اندک سالیانه بطور متوسط هر سال ۱ درصد از اراضی حاشیه‌ای این مناطق به سمت بیابانی شدن پیش می‌روند، در حال حاضر حدود یک چهارم از مساحت کل کشور در شرایط بیابانی قرار دارد.

در تعریف کوير از سه منظر به آن پرداخته شده است. شرایط آب و هوایی، وضعیت نهشت و نوع رسوبات و شرایط آبی.

از نظر آب و هوایی کوير به ناحیه‌ای گفته می‌شود که میزان تبخیر در آن بیش از بارندگی است. بستر کوير را عمدتاً رسوبات ریزدانه سیلتی و رسی به همراه نهشته‌های تبخیری گچی و نمکی پوشانده است که در نتیجه فرسایش ارتفاعات مجاور به گودترین نقطه توسط جریان‌های آبی در طی سالیان گذشته حمل شده است.

از نظر ذخایر آبی کوير خشک نیست، کوير امروزی محل دریاچه‌ای قدیمی است که به علت تغییر شرایط آب و هوایی اکنون به سرزمینی خشک تبدیل شده است. نمونه آن چاله جازموریان است که در پست‌ترین نقطه یک حوزه آبریز واقع شده است و آب‌های جاری ارتفاعات به آن ختم می‌شوند.

هر دو کلمه کوير و لوت مصدر ترکی دارند. کوير از مصدر کويرمک یا کويریمک بمعنی خشک شدن است. در ترکی به هر چیزی که خشک شود و حیات از آن سلب شود کوير گفته می‌شود.

لوت در ترکی بمعنی سرزمین لخت، برهنه، بی آب و علف و فاقد هر گونه گیاه و جانور است لذا ترکیب دو واژه کوير و لوت به معنی تاکید بر این موضوع است که منطقه خشک، بی آب و گیاه است. هم‌چنین در ترکی به زمین پف کرده نیز کوير گفته می‌شود، که در عربی از واژه فقیر و در زبان پارسی از واژه گور یا گوران استفاده شده است. در بعضی از منابع و ماخذ بیان شده که کلمه لوت را

منظره کلوتهای و کلوتهای هادر شمال شهاداد

اتفاقی، احاطه شده توسط کوه‌های بلند و مرتفع اطلاق می‌شود که بیشتر در بخش مرکز قاره‌ها واقع شده است و در معرض هر دو گونه فرسایش بادی و آبی توامان است. واژه‌های ربع و صحرا واژه‌های عربی هستند که مفهوم هر دو آن‌ها تشریح وضعیت بیابان است. مانند صحرای عربستان و یا ربع الخالی.

در زبان فارسی واژه صحرا به مفهوم بیابان نیست. واژه صحرا به ناحیه خارج از ده یا روستا، چراگاه و کشتزار و منطقه خوش آب و هوای حاشیه کوهستان گفته می‌شود. لذا این تفاوت معنایی در ادبیات ما کاربرد واژه صحرا را به جای بیابان محدود می‌سازد.

در توضیح واژه دشت از نگاه جغرافیادانان چنین آمده است که دشت سرزمین همواری است که دورتادور آن را حصار از کوهستان فراگرفته است و اغلب یک یا چند رود در آن جریان دارد، دشت‌ها می‌توانند مرطوب و قابل زراعت باشند.

نتیجه

از میان واژه‌های بکار برده شده در این مورد بهترین واژه‌ها همان بیابان و کوير می‌باشند که با اسم خاص لوت در این مورد خاص همراه شده است. از میان واژه‌های تعریف شده، اگر منظور تعریف جغرافیایی محیط باشد واژه‌های بیابان لوت و کوير لوت مناسب‌تر هستند و باید از بکار بردن واژه‌های دشت لوت، صحرای لوت و پلايا پرهیز نمود.

اعراب بعد از فتح ایران در هنگام عبور از شهر خیالی کلوته بر آن گذارده‌اند، ریشه واژه کلوته بلوچی است که از دو جزء کل و لوت به معنی شهر لوت بوجود آمده است. هنوز هم در برخی نقاط استان‌های سیستان و خراسان از نام کلاته به معنای آبادی استفاده می‌شود.

لذا عبارت کوير لوت و واژه لوت اشاره به نواحی خشک و بدون سکنه دارد. کوير یا پلايا شکلی از بیابان است که محل تجمع سیلاب‌ها و کفه‌های نمکی می‌باشد، پلايا یک واژه لاتین است و ترجمه فارسی آن کوير است، کوير به سرزمینی اطلاق می‌شود که آن چنان نمک در سطح آن متمرکز شده که امکان رویش گیاه به منظور کشاورزی و زراعت در آن وجود ندارد اما شرایط رشد گیاهان غیرزراعی و مقاوم به شوری و قلیایی در آن هست.

به مناطق خشک، کم باران، با پوشش گیاهی اندکی و گاهی فاقد پوشش گیاهی، کم آب با اختلاف زیاد دمای روزانه، همراه با بارش‌های نامنظم و مقدار جزئی رطوبت بیابان اطلاق می‌شود. لذا مشخصاتی که از بیابان در نوشته‌ها عنوان می‌شود شبیه به کوير است و واژه بیابان معادل واژه پارسی کوير است.

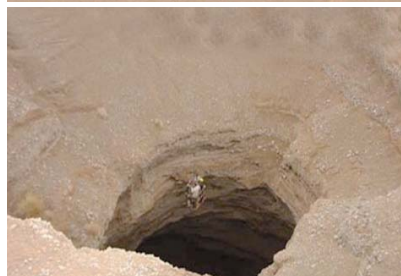
در نوشته‌های فارسی اغلب دو کلمه صحرا و بیابان مترادف یکدیگر بکار برده شده‌اند. اما صحرا اسم خاص یک منطقه خشک در شمال آفریقا می‌باشد، از کلمه صحرا به منظور شرح بیابان‌های شمال آفریقا و عربستان در جغرافیا استفاده شده است. واژه صحرا به محیط خیلی خشک، کم رطوبت، پوشش کم گیاهی، با بارندگی‌های

... ادامه ی مطلب از صفحه ی ۷

غار عمودی چاه دریا

چاه دریا در واقع یک پدیده زمین شناسی در نوع خود منحصر به فرد است و یک فرو چاله ایست با دهانه بیضی گون به اقطار ۱۵ در ۲۵ متر که در کف چاه قطری معادل ۶۰ متر پیدا می کند و عمق ۸۵ متر در ۲۵ کیلومتری شمال شرقی رفسنجان واقع شده است.

» اثر باد رفت بر سنگ های بازالتی گندم بریان

» منظره بام گندم بریان، در این تصویر سنگ های بازالتی آتشفشانی گندم بریان قابل مشاهده است

خانه حاج آقا علی

بزرگ ترین خانه خشتی جهان با ۸۰۰۰ متر مربع مساحت و ۴۰۰۰ متر مربع زیر بنادر ۱۰ کیلومتری رفسنجان واقع شده است این خانه متعلق به حاج آقا علی از تجار و مالکان بنام و مشهور بوده است که هم اکنون باز سازی و مرمت شده است و درب های آن به روی گردشگران باز است.

» رودخانه شور، در انتهای تصویر ارتفاع گندم بریان دیده می شود

روستای تاریخی گردشگری اودرج

این روستا در ۳۵ کیلومتری شمال شرقی رفسنجان و ۸ کیلومتری غار عمودی چاه دریا واقع شده است، روستای با آب وهوای خوش و قدمت زیاد که کهنسال ترین درخت پسته کشور را در خود جای داده است.

درخت پسته ۱۵۰۰ ساله روستای تاریخی اودرج با ارتفاع ۱۵ متر و قطر ۳٫۵ متر

» منظره کویر لوت از فراز گندم بریان، در این تصویر چاله های رسی و نمکی، کلوتک ها و رودخانه شور دیده می شود

سفری به سرزمین شش سویه

و آقای رشیدی هر از گاهی توضیحاتی راجع به جاذبه‌ها و جغرافیای زیبای محل می‌دهد البته با چند بیتی شعر که باحال و هوای جمع و سفر متناسب است.

حدود یک کیلومتر از پیچ چهار فرسخ که رد می‌شویم اتوبوس توقف می‌کند و همگی پیاده می‌شویم. در اینجا آقایان حجت ابراهیمی زاده (رییس میراث فرهنگی شهیداد) و سعید مومن زاده (عضو جمعیت هلال احمر) با ما همراه می‌شوند. آقای رشیدی به‌عنوان راهنما حرکت می‌کند و ما پشت سرش. زمینی سنگلاخی و با اندکی بوته. از یک تپه سنی بالا می‌رویم که ناگهان خود را بالای سر قدیمی‌ترین قنات شهیداد و به روایتی کهن‌ترین قنات ایران می‌بینیم؛ کهن قنات مادین، قناتی که به گفته آقای برشان محقق قنات، اولین قنات ایران است و جالب اینکه پس از گذشت چند هزار سال هنوز پابرجا و چابک از دل کوه و زیرزمین بیرون می‌آید و بخشی از زمین‌های زراعی شهیداد را سیراب می‌کند. اول آقای رشیدی راجع به میزان آب و تلاش مردمان سخت‌کوش آن دوران که این آب را از پای کوه و با حفر کانال زیرزمینی به اینجا هدایت کرده‌اند توضیحاتی دادند.

سپس آقای برشان محقق قنات با توضیح راجع به تاریخ حفر قنات مادین، چگونگی پیدا کردن آب توسط نیاکان در زیرزمین و محاسبه دقیق میزان و نحوه انتقال آن به‌واسطه حفر کانال‌های زیرزمینی به دانش ما افزوده و چه زیبا اثبات نمود که مردم تمدن قناتی، علاوه بر سخت‌کوشی و قناعت هرگز مردمانی مهاجم و متجاوز نبوده‌اند، چون قدر آب و آبادانی را می‌دانستند.

بعد از دیدن قنات بار دیگر به سفر ادامه دادیم و به سمت شهیداد حرکت کردیم. می‌خواستیم بدانیم آب این قنات چه خط سیری را طی می‌کند تا به مزارع برسد. آقای برشان توضیح دادند که آب این قنات به همراه رودخانه شهیداد بسان مسار در کنار هم می‌خزند و اول به آسیاب دوقلوی شهیداد وارد می‌شدند و پس‌از آن آب رودخانه به مصرف زراعت و باغبانی می‌رسیده اما آب قنات مادین به دلیل مرغوبیت هنوز کار دیگری را می‌بایست انجام دهد. کنجکاوانه منتظر بودیم ببینیم که این آب چه وظیفه‌ای بر عهده دارد. اما قبل از آن به مقسم آب شهیداد رسیدیم جایی که آب کشاورزی شهیداد جلوی رویمان قرار داشت. انسان متعجب می‌شود از این همه زیبایی و دقت در تقسیم این مایه حیات. آب به قسمت‌های مختلفی تقسیم می‌شود و هر قسمتی باید به نقطه‌ای از شهر برود تا حیات ادامه داشته باشد.

آقایان برشان و رشیدی راجع به اهمیت آب در این نقطه از کره خاکی سخن گفتند و چگونگی نحوه تقسیم و مدیریت آن که بر مبنای برق است. این تقسیم‌بندی هم مانند خود کویر شهیداد منحصر به فرد است و تماشایی.

به همت کمیسیون گردشگری اتاق بازرگانی کرمان برنامه سفر یک‌روزه‌ای به شهیداد تدارک دیده شد، سفرنامه آن را باهم می‌خوانیم:

صبح زود که بیدار شدم مردد بودم به شهیداد بروم یا نه، ولی با خودم گفتم چند سالی ست که ماهی چندین بار به آنجا می‌روم هر دفعه چیزهای جدید و نو می‌بینم، پس امروز هم می‌روم.

رأس ساعت شش و نیم خودمان را به محل اتاق بازرگانی کرمان رساندیم چون قرار بود که از آنجا حرکت کنیم. چند نفری آمده بودند اما کم‌کم بقیه هم آمدند، زن و مرد، پیر و جوان و چه انرژی مثبتی به تو منتقل می‌شود وقتی که این‌همه آدم‌های بشاش و سرزنده را می‌بینی.

نکته جالب همراهان، طیف‌های گوناگون آن‌ها بود. عکاس، مورخ، محقق، کویرنور، ورزشکار و... که خود به جذابیت سفر می‌افزود. بالاخره اتوبوس با کمی تأخیر به‌همسفرانی که تعدادشان در حدود شصت نفر بود راه افتاد و راهی شهیداد سرزمین هزار راز شدیم.

طبق برنامه قرار بود اولین توقفمان مسجد ابوالفضل باشد که به دلیل تأخیر در حرکت از آن صرف‌نظر شد. بعد از گذر از مسجد ابوالفضل و روستای بیلاقی سیرچ به راهمان ادامه دادیم. بعد از پیچ سیرچ که دیگر در سرآشیمی می‌افتی باید فقط به مناظر اطراف نگاه کنی. کوه‌های اطراف جاده بیشتر به نقاشی می‌ماند تا سنگ، گویا دست جادوگر خالق با قلم و رنگ به کوه آرایش داده. سپس به کوه‌های ملخ خورده می‌رسی که در نگاه اول فکر می‌کنی واقعا موردت‌هاجم ملخ‌ها واقع شده‌اند.

آقای رشیدی توضیح داد که این اصطلاحی است که مردم محلی راجع به این کوه‌ها می‌گویند اما واقعیت این است که جنس این کوه‌ها نمکی و سست است و هنگامی که باران می‌بارد نمک‌ها در آب حل می‌شوند و جای آن‌ها حفره‌هایی به وجود می‌آید که در نگاه اول بیننده به کوهی ملخ خورده می‌ماند. از کوه‌های ملخ خورده که می‌گذری به دوراهی اندوه‌چرد می‌رسی که در سمت رأس جاده قرار گرفته. ما به راهمان ادامه دادیم. از دور در قسمت شمال جاده، اول روستای کشیتویه و سپس مجمع روستاهای روستای چهار فرسخ مانند نگینی سبز در دامنه کوه شروع به درخشیدن می‌کنند.

هنوز هوای سرد سیرچ در تنمان است و بیش از چند کیلومتری از آن دور نشده‌ایم که درختان گرمسیری نخل به ما سلام می‌کنند. عجب اقلیمی دارد این منطقه!!!

از آخرین تپه‌های سمت راست جاده که می‌گذریم شهیداد خود را به ما نشان می‌دهد. اما اول باید جایی دیگر برویم. اتوبوس همچنان خرامان از کنار چهار فرسخ می‌گذرد

بعد از طی مسافتی حدود ۱۶ کیلومتر در شرق شهداد به روستای شجاع‌آباد جنوبی میرسیم. روستایی با جاده خاکی کوچکی که ما را به مظهر قنات و استخر ذخیره آب راهنمایی می‌کند. بچه‌های روستا بدون هیچ تکلفی در زمین‌های خاکی به بازی مشغول هستند و با دیدن ما به استقبالمان می‌آیند. آب در اینجا نسبت به شهداد که از پوشش گیاهی و رطوبت نسبی کمتری برخوردار است اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. این مردمان برای استحصال آب از شرق منطقه به سمت غربی‌ترین نقاط که رشته‌کوه‌های پلوار هستند از طریق حفر دالان‌های زیرزمینی تلاش خود را به سرانجام رسانیده‌اند و آب را -که پر بیراه نگوییم خون کویر است - به روستای خود آورده‌اند.

آقایان رشیدی و برشان راجع به قنات منطقه تکاب و نوع کشاورزی و معاش آن‌ها که در شرق و پایین‌دست شهداد قرار دارد برای حضار صحبت کردند.

بعد از دیدار با قنات شجاع‌آباد کاروانسرای شفیع‌آباد انتظار ما را می‌کشید. مأمّن بجا مانده از دوران قاجار که پناهگاه و محل استراحت مسافران جاده ابریشم شاخه کویر بوده و اگر دقت کنی می‌توانی با گوش دل صدای زنگ اشترانی را که به کاروانسرا وارد می‌شوند بشنوی. آب قنات از وسط کاروانسرا می‌گذرد و با خود زندگی می‌آورد.

دوستی می‌گفت باید در منطقه شهداد ساختمانی ساخت و از چهار طرف زیبایی‌ها را به نظاره نشست. اما دوست دیگری گفت بهتر است ساختمانی شیشه‌ای ساخت که علاوه بر کوه، کویر، آب و جنگل - آسمان و زمین (تاریخ) آن را نیز سیاحت کرد. داخل قلعه شفیع‌آباد ایستادیم و خود را در کویر می‌بینم اما با اندکی نگاه به سمت جنوب غربی کوه‌های پر از برف سیرچ تو را مجذوب خود می‌کند.

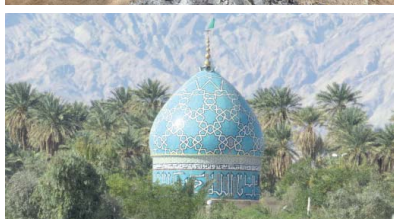
دیگر باید آرام‌آرام به سمت محل استراحت و صرف نهار برویم. از قبل آقای نظامی و رشیدی زحمت هماهنگی با یکی از اقامتگاه‌های محلی به نام نخلستان کویر (کنسک) در روستای دولت‌آباد را کشیده‌اند و آقای دولت‌آبادی باروی باز منتظر ماست. هنوز وارد نشده، می‌بینم که دو نفر از زنان روستا در تنور قدیمی نان می‌پزند. وارد باغ که می‌شوی درختان نخل سایبانی مطمئن برای تو تدارک دیده‌اند و چای انتظارت را می‌کشند. همراهان پس از زدن آب به دست و صورت هرچند نفر آلاچیقی برای خود انتخاب می‌کنند و به استراحت می‌نشینند. پشت باغ، کماجدان آبگوشت روی آتش است، با نگاه کردنش دلت ضعف می‌رود.

سفره‌ای است ساده اما درعین حال غذایی لذیذ برایمان مهیا کرده‌اند. آبگوشت امام‌حسینی، ماست، سبزی و نان محلی و مقداری هم کشک کدو بادمجان. بعد از نهار آقای علوی می‌گویند تا هوا روشن است می‌توانیم از کلوت ها نیز دیدن کنیم.

حدود ساعت سه اتوبوس به سمت کلوت ها حرکت کرد، بعد از طی مسافتی حدود سی کیلومتر به سمت شمال می‌رویم کلوت های رویایی را می‌بینم. قلعه‌هایی که ساختمان حاصل همکاری باد و خاک است و هزاران سال طول کشیده تا این چنین شده‌اند و دل هر بیننده‌ای را می‌ربایند. هر کس به فراخور ذوقش از این زیبایی طبیعت استفاده می‌کند. یکی کشش هایش را کنده و شروع به دیدن می‌کند. دیگری فقط دراز کشیده و به آسمان خیره شده، آن‌یکی دارد در خلوت و سکوت مدیتیشن می‌کند و ...

دیگر هوا دارد تاریک می‌شود و باید به کرمان برگردیم، آیا یک روز برای دیدن این همه زیبایی و شگفتی کافیهست. اما: آب دریا را اگر نتوان کشید

هم به‌قدر تشنگی باید چشید

آب کهن ماین را پی می‌گیریم تا به آب‌انبار حاج محمدتقی می‌رسیم. این هم سند دیگری بر هوشمندی مردمان کویر. آقایان رشیدی (کویر نور)، برشان، گلاب زاده (کرمان شناس) و ابراهیمی زاده هرکدام به سهم خود به معرفی این بنا که حاصل علم و تجربه چند صدساله است پرداختند. قبل از آن دانیال جوان خوش‌ذوق و خوش‌صدای شهرستان درون آب‌انبار با صدای زیباییش برایمان خواند و روحمان را نوازش داد.

نحوه جایابی آب‌انبار، طریقه ساخت و مصالح به‌کاررفته در آن تا انتقال آب و شیوه خنک کردن این مایه حیات در تابستان‌های گرم و طاقت‌فرسای شهداد. حفر زمین آن‌هم به این وسعت، اندود کردن با سرب و ساروج برای نفوذناپذیری آن، ساخت شش بادگیر برای تهویه و خنک کردن آب، ساخت پایاب و پله‌های زیاد برای رسیدن به آب گوارا همه و همه ما را متحیر می‌کند. این است هنر آب و دانش قنات که باهم سنگ‌های آسیاب را به حرکت درمی‌آورد تا غلات مردمان را آرد کند، سپس به آب‌انبار می‌آید و خنک می‌شود تا گرمای کویر را برای آن‌ها قابل تحمل کند و بعد از این همه کار به صحرا می‌رود تا قوت لایموت آن‌ها را بدون هیچ متنی محیا سازد.

سپس سید محمدعلی گلاب زاده راجع به حاج محمدتقی یزدی خیر و بانی این بنای عام‌المنفعه برایمان گفت، و گفت که چگونه تجارت و زندگی می‌کرد و چه خدماتی ارائه داد و از همه مهم‌تر اینکه نام نیک از خود به‌جای گذاشت.

دیگر نزدیک ظهر است و هوای گرم کویری از پس خنکا بیرون می‌آید. به سمت امام‌زاده زید می‌رویم. در بدو ورود آقای رشیدی از کرامات و نسب ایشان می‌گوید و اینکه چه سرگذشتی داشته و هنوز مردم اعتقاد زیادی به او دارند و از دور و نزدیک به این سررا می‌آیند و درد دل می‌کنند و دل می‌بندند. هر کس اهل زیارت بود زیارتی می‌کند. در اینجا آقای حسن رضا پور بخشدار جوان و پرن انرژی شهداد به ما می‌پیوندد و راهی باغ آقای عبدالهی می‌شویم.

از میان کوچه‌های قدیمی و جدید شهر که می‌گذریم به باغ آقای عیسی عبدالهی میرسیم. باغی که به قول خودش با خون‌دل به ثمر رسانده. در لحظه ورود احساس می‌کنی دیگر زمستان تمام‌شده و تو وارد فصل تابستان شدی هم‌دمای هوا و از آن جالب‌تر باغ سرسبز و درختان مرکباتی که میوه‌های آن تو را مسحور خود می‌کند. استخر آبی که اول آب را ذخیره می‌کند به تو سلام می‌دهد. درختان گلی که مملو از گل‌های کاغذی هستند با ناز نظاره‌گر تو و همراهانت هستند و وقتی به آن‌ها نگاه می‌کنی یاد این ابیات استاد سخن سعدی علیه‌الرحمه می‌افتی.

برگ درختان سبز در نظر هوشیار
هر ورقش دفترست معرفت کردگار
روز بهارست خیز تا به تماشا رویم
تکیه بر ایام نیست تا دگر آید بهار

راهنمای سفرمان آقای رشیدی مجدداً به ارائه توضیحاتی در خصوص زیبایی این باغ می‌پردازد و بعد از آن آقای عبدالهی باغبان سخت‌کوشی که هنوز دل به رونق و آبادانی شهداد دارد از نحوه آبادانی این باغ خشکیده که اکنون به گلستانی تبدیل شده و برنامه‌های بلندمدتی که برای توسعه و تولید محصولات باغی و جذب گردشگر دارد می‌گوید. دیگر باید به سمت تکابات حرکت کنیم. قرار داریم با یکی دیگر از قنات که مشتاقانه منتظر دیدارش هستیم. ابرها در آسمان می‌رقصند و بازیگوشی می‌کنند، هر لحظه به شکلی درمی‌آیند و به تو خیره می‌شوند و آرام لبخندی می‌زنند.

■ ... ادامهی مطلب از صفحه ۵

جنگل‌های باستانی شهرستان جیرفت

۳۲۰ هزار هکتار جنگل این شهرستان شامل گونه‌های سردسیری مانند بنه، بادام کوهی، ارژن، اورس، کهکم، زیتون وحشی و داغدان و گونه‌های درختی و درختچه ای گرمسیری و پراکنده مانند گز، اسکنبیل، استبرق، تاغ، انار شیطان، کهور و کنار هست. در دامنه‌های مناطق کوهستانی و در پناه این جنگل‌ها به‌وفور گیاهان دارویی مانند بادیان، شیرخشت، اسپند، بابونه، گزنه، اکلیل کوهی، زیره، گل ختمی، گل بومادران، شیرین بیان، خاکشیر، آویشن و گل زوفا رشد می‌نمایند.

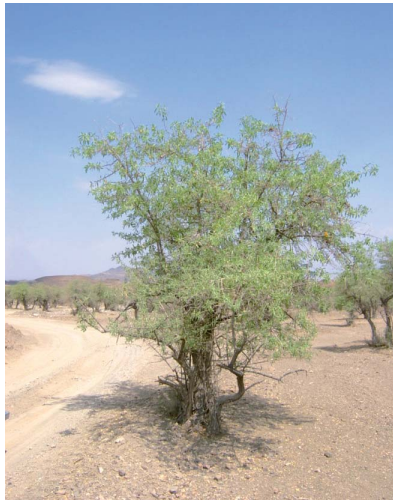
کشور ایران حدود ۱۶۴۸۰۰۰ کیلومتر مربع وسعت دارد. محاسبه‌شده که تنها ۳۳ هزار هکتار (حدود ۲۳۰ کیلومتر مربع) یعنی مساحتی معادل یک‌صدم کل کشور در سیطره مناطق مرتفع جنگلی بالای ۳۰۰۰ متر است. این مناطق سرمنشأ بیش از ۳۵ درصد رودخانه‌های دائمی کشور می‌باشند. بخش بزرگی از سرچشمه هلیل رود در ارتفاعات جبال بارز با بیش از ۳۰۰۰ متر ارتفاع قرار دارد.

در جنگل‌های باستانی اورس منطقه سربیزن و دلفارد به گفته محققان سن برخی از این درختان به ۵ هزار سال می‌رسد اورس از مهم‌ترین ذخیره‌های اکولوژیکی فلات ایران هستند که نیاز به مراقبت ویژه دارند. بخش مهمی از این جنگل در شهرستان جیرفت و ارتفاعات جبال بارز واقع شده است.

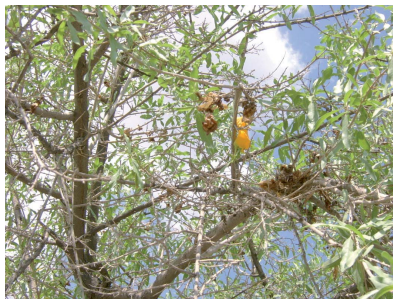
گفتار پایانی

منابع معدنی متنوع این شهرستان موقعیت بسیار خوبی برای توسعه دارد. اما توجه به معادن نباید چشم ما را به روی فاجعه بزرگ زیست‌محیطی تخریب جنگل‌ها که در حال رخ دادن هست ببندد. اکوسیستم جنگل‌های اورس در منطقه سربیزن، درب بهشت، ساردوئیه، دلفارد، اسفندقه، باغ برج و ... در حال نابودی است. حال کوهستان‌های ما اصلاً خوب نیست.

اجرای طرح‌های احداث سدهای جدید بر روی سرشاخه‌های هلیل رود، صدور مجوز استخراج معادن مس و احداث کارخانه‌های فرآوری مواد معدنی بایستی کارشناسی شوند. تا خدای نکرده مبتلایه فاجعه بزرگ زیست‌محیطی از دست دادن جنگل‌های باستانی، کاهش بارش، فرسایش خاک و تبدیل دشت جیرفت به کویر جیرفت نگردیم.

جنگل انار شیطان در منطقه اسفندقه

درخت انار شیطان

جنگل اورس، در گذشته نه‌چندان دور این جنگل‌ها چنین عریان نبودند

ضرورت دارد تا نسبت به صدور مجوزهای بی‌رویه معادن، احداث جاده‌های کوهستانی که باعث از بین رفتن این جنگل‌های می‌گردد، تمهیدی اندیشیده شود که این اکوسیستم پایدار بماند. اگر فکری نشود در سال‌های نچندان دور بزرگ‌ترین فاجعه زیست‌محیطی در اکوسیستم رنجور این بخش از فلات ایران رقم خواهد خورد و دیری نمی‌پاید که این فاجعه ابعاد وسیع‌تری خواهد یافت. که دامن آن دشت حاصلخیز جیرفت را نیز خواهد گرفت. اُرس گونه‌ای سرو است که در مناطق کوهستانی می‌روید. این درخت در برابر ناملایمات طبیعی بسیار مقاوم است. این درخت در ارتفاعات جیرفت کرمان منطقه سربیزن دیده می‌شود. برخی از درختان ارس این منطقه قدمتی چند هزارساله دارند. ارس از جمله درختان حفاظت‌شده به شمار می‌آید. یکی از راهکارهای تأمین آب جنگل‌های اورس منطقه سربیزن و دلفارد استفاده از مه آب (Fog) برای تأمین آب جنگل و حیات‌وحش است. این راه تأمین آب آسان، مقرون‌به‌صرفه، پاک و پایدار است. ضرورت دارد که منطقه جنگلی جزء مناطق حفاظت‌شده اعلام گردد و کاربری آن به گردشگری پایدار تغییر نماید.

راهکارهای توسعه صنعت گردشگری شهرستان جیرفت به‌طور خلاصه در چهار محور عبارت‌اند از:

- * توسعه گردشگری بخش کشاورزی که در می‌تواند در فصل برداشت مرکبات، خرما و صیفی‌جات برنامه‌ریزی شود.
- * طبیعت‌گردی مناطق ساردوئیه، دلفارد در فصل تابستان
- * مطالعه راه‌های توسعه صنعت گردشگری دشت جیرفت در فصل زمستان
- * استفاده از مناظر طبیعی کوهستان‌ها، حاشیه رودخانه هلیل، آبشارها و غارها
- * ایجاد سراج‌های زمین‌شناسی در مسیرهای کوهستانی منتهی به دشت جیرفت
- * احداث سراج‌های ژئوتوریستی مناطق آتشفشانی و محل تجمع فسیل‌های گیاهی و جانوری
- * اجرای طرح‌های گردشگری برای حفاظت جنگل‌های باستانی اورس
- * توسعه گردشگری بازدید از قدیمی‌ترین تمدن خاورمیانه

پذیرش آکهی در فصلنامه گردشگری کرمان

تلفن سفارش آکهی: ۳۲۴۴۲۴۶۷

مدیر مسئول: سید محمد ابراهیم علوی ■ سردبیر: بتول ایزدپناه ■ مدیر هنری و فنی: فرزانه زاهدی

طراحی و صفحه‌آرایی، تحریریه: اعظم عرب‌نژاد- فروغ زاینده‌رودی

نشانی: کرمان، بلوار جمهوری اسلامی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی کرمان ■ تلفن: ۳۲۴۴۲۴۶۷

ارسال مطالب علمی و تخصصی و تجربیات شما در زمینه گردشگری جهت نشر، مزید امتنان است/ مطالب مندرج لزوماً بیانگر دیدگاه کمیسیون نمی‌باشد/ فصلنامه گردشگری کرمان در چاپ و ویرایش مطالب ارسالی آزاد است.

